

Lindulis

Jaunie Kalnozoli

Skatu luga piecos cēlienos

Rīgā, 1933.

Vairumā Valtera un Rapas akc. sab. un J. Rozes grāmatnīcās.

Personas:

Skujiņu māte, bij. Kalnozolu saimniece; dzīvo Rīgā.

Marta }
Hermine } viņas meitas.

Pēteris Avots, Kalnozolu saimnieks.

Pētera māte.

Klāvs, Pētera krusttēvs; dzīvo Kalnozolos.

Grieta, viņa sieva.

Alfrīds

Žanis }
Leontīne. } Rīgas jaunieši, Martas draugi.

Puiši un meitas.

Pagasta ziņnesis.

Notiek mūsu dienās: I un V cēl. Rīgā, II, III, IV. cēl. Kalnozolos.

Pirmais cēliens.

Vienkārša istaba. Pie loga kājmiņama šujmašīna, ar dažādiem pusšūtiem sieviešu apģērba gabaliem. Pie sienām lētas glezniņas un modes žurnālu lapas. Vecs sienas pulkstenis ar svaru bumbām. Lēts trimospogulis. Priekšā, vidū: lielāks vienkāršs darba galds. Durvis — vienas uz ķēķi un āru, otras uz blakus istabu. Kaktā pie ķēķa durvīm gulta ar priekškarjiem

Gultā guļ saseģusies Skujiņu māte.

S k u j i ņ a (sakustas, atvelk priekškaru). Martas vēl nav? ... (Izkāpj no gultas un aizčāpo līdz pulkstenim.) Pieci! ... Martai vajaga būt drīzi mājā. (Iet atpakaļ gultā.) Žēl, ka arī es nevarēju braukt līdz! ... Es tad! ... Es viņiem! ... (Izceļ draudēdama gaisā rokas.) Dievs, kādēļ tu nenovēlēji man? ... Bet, ko es daru? ... Es taču nedrīkstu kurnēt, tad es apgrēkotos. Dievs taču man bijis žēlīgs. (Iekāpj atkal gultā un ietiņas segā.) Es nedrīkstu, nedrīkstu kurnēt: viņš man bijis žēlīgs.

Alfrīds, Žanis, Leontīne ienāk, skaļi sarunādamies.

Leontīne. Alfrīd, ko tu viņu kaitini tīšam? ... Vai tā draugam nākas? ...

Alfrīds (gaišā vasaras apģērbā, rozi pogcaurumā, cepuri pakausī). Es? ... Nemaz ar nē! ... Lai viņš nav tik liels un nelec man acīs! ... (Iegāžas smagi tuvākā krēslā un slauka ar kabatas lakatiņu sev seju.) Bet karsts gan šodien! ... Kā pirtī! ... Ek, kā tagad derētu pāri pudeles alus! ... Žanno, aizej pakaļ! ...

Žanis. Kas es tev par skrejpuiku?

Alfrīds. Tad dodī naudu, es aiziešu pats.

Žanis. Kas es tev par banku? (Nosēžas savrūp pie loga)

Alfrīds. Ek, ar to nav šodien vērts! Laikam ar kreiso izkāpis no gultas. (Aizkūpina papirosu.) Bet iedzert derētu. Vispār, mums vajadzētu Martu sagaidīt pa godam — ar tādu mazu šmausīti ... Lonij, izlīdzi tu. Es tev vēlāk atdošu.

Leontīne. Pazīstu tavu vēlāk! ...

Alfrīds (sīt sev pie krūtīm). Dieva vārds, atdošu!...

Leontīne. Pazīstu arī tavu Dieva vārdu!...

Alfrīds. Nu, dod, dod, tu esi laba meita. Nu, mīlā, mīlā Lonij!...

Leontīne. Ja, mīlā, mīlā!... Kad citas mīlās nav mājā...

Alfrīds. Na — tu!... Nepļāpā tik daudz!... Dodi!.. Citādi!... Tu zini: ja man nedod ar labu, es...

Leontīne. Tev kauna nav — no skuķa prasīt naudu!..

Alfrīds. Nebūt ar nē!... Na, dodī žiglāk! Es slāpstu nost. Žanim arī slāpst. Redzi, kāds viņš saīdzis. Tu zini — valā tu netiksi!...

Leontīne (dod naudu). Ko lai daru?... Še viens lats un neplijies vairāk!...

Alfrīds. Paldies!... (Groza naudu pirkstos.) Ko es par šo Judasa grasi varu nopirkt?

Leontīne. Man vairāk nav.

Alfrīds (tuvojas Skujiņai). Mīlā sievas māt'! Pašauji roku pagalvī un izvelc piecnieku.

Skujiņa. Ko?... Ko?... Liec mani mierā!...

Alfrīds. Na, žiglāk! Žiglāk!...

Skujiņa. Ko tu gribi?... Es tev saku: liec mani mierā!...

Alfrīds. Na, labi, dārgā sievas māt', es tevi likšu mierā. Gulī vien, es pajemšu pats. (Bāž roku zem pagalvja.)

Skujiņa (saceļas gultā sēdus). E, pagāns, prom!... Prom!... Tu gribi mani aplaupīt?... Man nekādas naudas nav. Marta paņēma visu naudu līdz.

Alfrīds. Vecā, ko nu muldi?... Marta aizbrauca naudai pakaļ. Nu jau tev būs naudas, ka nezināsi kur likt.

Skujiņa. Tad gaidi Martu. Viņa drīz būs mājā. (Atlaižas gultā guļus.)

Alfrīds. Tu, vecā, jau varētu aiz priekiem vien raut piecnieku no pagalvja laukā. Tava karstākā vēlēšanās piepildījies, divkārsī piepildījies. Tu dabū atpakaļ māju un tavs ienaidnieks to zaudē.

Skujiņa. Ja, dēls, Dievs manas lūgšanas dzirdējis. Viņš mani paklausījis, paklausījis. (Saceļas sēdus un saņem rokas.)

Kā es tev pateicu, Dievs, debesu tēvs, ka tu man devi šo stundu piedzīvot! Tagad es varu ar vieglu sirdi mirt.

Alfrīds. Na, tad tikai velc to piecnieku laukā, kamēr vēl neesi nomirusi.

Skujīņa. Man nav, dēls! Man nav!... Dotu labprāt. (Atlaižas gultā.)

Alfrīds (atiet no gultas). Ek, skopa kā!... Lonij', tev ir sudraba rokas pulkstens. Ieķilāsim to veikalā.

Leontīne. Trakais, ko tu vēl nesadomāsi!...

Alfrīds. Marta izpirks.

Leontīne. Bet ja viņa neizpērk?... Māte mani nosītis...

Alfrīds. Nenosītis, es tevi aizstāvēšu. Nudien, mīļā Lonij!... Ne matiņš nenokritīs no tavas galvas. Es iešu tev līdzī un parunāšu ar māti. Un vakarā iesim ķīnītī. (Saķer Leontīnes roku.) Nākamo sestdien iesim uz balli Lielā ģildē. (Apkampi Loniju.) Ja, mīļā Lonij!...

Žanis (uzlec kājās). Lūdzu, pirkstus nost!... No Lonijas!...

Alfrīds. Ko?... Vai tu esi uz Loniju patenti izņēmis?...

Žanis. Es tev uzlikšu patenti!... Meitu — mānītājs!..

Alfrīds. Tu domā: man no tevis bailes?... Komm on, Džon!... (Nostājas cīņas pozā.) Mēs tādus zēniņus ņemam ar vienu roku.

Marta (ienāk kā no ceļa). Labdien, mīliši!... Ko tad jūs te?... Gatavojaties dejai pa trim?... (Izgērbjas.)

Alfrīds. A, Marta!... (Steidz pretīm un saķer viņas rokas.) Sveika, jaunā Kalnozolu īpašniece... Nācām tev novēlēt laimes. Nu, Žanno, Lonij!... Rausim vaļā!... (Dzied.) Lai sveicam Kalnozolu jauno saimnieci! Urrā, urrā!... Lai laimes uzsaucam tai kuplākas! Urrā, urrā!... Bet lai tā neaizmirst tad arī mūs! Urrā, urrā! Liek galdā šņabi, alu, labus zakuskus...

Marta. To jau zinu. Tu nāc pie manis tikai tādēļ... iedzert un labi paēst...

Alfrīds. Marta, ko tu runā!... Vai tu sevi nemaz līdz neskaiti?

Marta. Kādēļ nenāci mani izvadīt uz staciju, kā solījies?...

Alfrīds. Nudien, nevarēju!... Dieva vārds!... Bet vai nav arī viena alga? Sagaidu tagad tevi mājā. Mēs griebjām tev par godu sarīkot goda mielastu — comme il-faut, bet... tu zini: esmu tagad bezdarbnieks. Un tas tur. (Rāda uz Žani un nosplaujas.) Tukšs kā izšauta plinte.

Marta. Tu taču esi mūžīgs bezdarbnieks.

Alfrīds. Ko darīt, mīlā?... Nav laimes... Par kādiem nieka simts latīņiem vērgot arī negribu.

Žanis. Viņš cer reizi tikt par valsts bankas direktoru.

Skujiņa. Martiņ, meit', ko izdarīji?... Nāc, pastāsti!

Marta. Izdarīju — daudz ko! Pagaidi!... Nedeg taču!..

Alfrīds. Es tagad tā pēc vietām arī netīkoju.

Žanis. Kāda viņam vajadzība tīkot pēc vietām?... Māte taču vēl sēd pie zivju baļļas.

Alfrīds. Tu zini, es tagad dūšīgi raujos ar gleznošanu. Pagaidi tikai, kad būšu slavens mākslinieks!...

Žanis. Kad pūcei aste ziedēs.

Alfrīds. Es tevi apbēršu ar zeltu... Dodi tagad tikai pieci latus goda mielastam. Vakarā iesim ķīnītī.

Marta. Vai man žēl?... Še!... (Dod naudu.)

Alfrīds. Lieliski!... Marta, tu esi debešķīga meita!.. (Apkampj.) Pavisam cits kas, nekā tā mušmire Lonija. Tagad sarīkosim dzīres kā nākas. (Aiziet.)

Žanis (paņem Leontīni pie rokas). Nāc, man ar tevi jārunā. (Noved Leontīni sāpus un klusi ar to sarunājas, mēģinādams tai ko iestāstīt.)

Skujiņa. Martiņ, meit', ko izdarīji?... Pastāsti taču!...

Marta (tuvojas mātei). Izdarīju daudz ko. Nevari ne iedomāties.

Skujiņa. Izdzini to laupītāju laukā ar štāti, ar policiju?... Izsviedi uz lielceļa ar visām panckām?...

Marta. Nē, māt', Pēteris Avots paliks par saimnieku Kalnozolos arī turpmāk.

Skujiņa (saceļas gultā sēdus). Ko, meit?... Ko tu saki?... To spiegu un nodevēju, kas mūs izēda no Kalnozoliem, tu atstāji Kalnozolos, lai viņš tur saimnieko arī turpmāk!...

Marta. Māt', tu taču runā niekus. Pēteris Avots nav nedz spiēgs, nedz nodevējs. Tu viņu samaini ar viņa tēvu, bet tas jau miris.

Skujiņa. Vecais Avots... Jēkabs Avots... miris!... Dievs, kamdēļ tu ļāvi tam notikt?... Kamdēļ tu nedevi viņam pieredzēt mūsu uzvaru, taisnības uzvaru?...

Marta. Viņš jau sen miris, vairāk kā desmit gadus.

Skujiņa. Man viss viena alga! Nolādēti viņi visi, viss šis odžu dzimums — uz bērnu bērniem...

Marta. Lādēties jau tu vari. Caur to tu nevienam nekā ļauna nepadari un tev varbūt paliek no tam labāki. Bet man ar to nav līdzēts. Man jādomā, kā man iznāktu labāki.

Skujiņa. Mēs negribējām ar labu Kalnozolus atstāt, mūs izsvieda ar varu.

Marta. To darīja barons.

Skujiņa. Mums bija septiņas slaucamas govīs, trīs zirgi. Tie bija jāpārdod par smiekla cenu.

Marta. Tagad Kalnozolos ir divdesmit govīs. Ar vēju dzen kūti un ķēķi ūdeni. Istabā ir radio. Es nezinu, kādas tik tur nav mašīnas. Pēteris Avots skaitas par priekšzīmīgāko zemkopī visā apgabalā.

Skujiņa. Viss viena alga!... Viņa darbi ne tev, ne viņam pašam nekādu svētību nenesīs. Nē, nē!...

Alfrīds (ienāk ar pudelēm un uzskodiem). Marta, maizi un sviestu nepaņēmu. Ceru, tev būs mājā. Bez tam, paliku pie tā resnā Ls 1,80 parādā. Tas tev jānolīdzina. (Liek pakas uz galdu.)

Marta. Profams, ka man. Kam tad citam?... Man liekas, draudziņ, nu tam drīzi būs beigas!... (Klāj galdu.)

Alfrīds. Na, na!... Vai redzi?... Tiklīdz viņai nauda kabatā, tūlīn deguns gaisā. Būs tīri jāsak domāt par dzimtsarakstu nodaļu.

Marta. Ja, draugs, tu varētu gan par to padomāt. Cik ilgi tu tā lidosi kā tauriņš no vienas puķes uz otru? Laiks — palikt nopietnam. Tavai mātei tikdaudz paziņu starp tirdzniecēm. Ieprecies kādā bodītē un būsi maizē...

Alfrīds. Es — nākamais mākslinieks?... Lūdzu mani neapvainot!

Marta (smej). Mākslinieks tu jau tagad esi — Don Žuana nozarē. Varbūt, tev izdodas nocelt kāda lieltirgotāja meitu.

Alfrīds. Un tu — mīļo Martiņ!... Vai tad tu neskriesi uz Daugavu?...

Marta. Raugi, kur atradies labs cilvēks!... Sāk mani žēlot!... Par mani neraizējies!...

Žanis. Marta, tu esi prātīga meiča. Palidzi man pierunāt Loniju. Es gribu, lai viņa nāk man līdzī uz dzimtsarakstu nodaļu.

Leontīne. Es nezinu, kas viņam noticis?... Uz reizi: uz dzimtsarakstu nodaļu.

Žanis. Tad — domājams — būs miers.

Leontīne. Kas tad tev par nemieru?...

Marta. Lonij!... Klausī viņu!... Ka vēlāk nav jānožēlo.

Leontīne. Es jau neesmu tam pretim, bet viņš grib tūlī — šodien. Es neesmu nemaz tā gērbusies.

Marta. Šodien par vēlu! Varat tikai rītu.

Žanis. Nu, tad rītu. Lai viņa dod man goda vārdu.

Leontīne. Bet es taču neiešu ar apnēsātu kleitu. Lai tad paliek vismaz kādas dienas vēlāk, kamēr uzšuju sev jaunu kleitu.

Žanis. Kādas dienas vēlāk?... Bet tad vismaz mums šodien jāsaderinas, lai citi zin, ka tu mana.

Leontīne. Kad tu to tik ļoti gribi... To jau var.

Alfrīds (smej). Viņam bail no manis!...

Marta. Tas taču iznāk lieliski!... Galds jau klāts.

Alfrīds. Labi!... Nu tad dzersim arī derības. (Lej glāzēs degvīnu.) Tad gan vajadzēja ko smalkāku. Na, bet to kāzās. (Izceļ glāzi.) Na, lai tad dzīvo jaunais pāris!... Priekā!... (Dzer.)

Marta. Miliši, man arī jums kas sakams. Es gribu jums paziņot, ka arī es esmu saderinājusies.

Alfrīds. Ko? Marta!... Tu arī!... Deviņi pārkoņi!...

Marta. Ja, mans mīlais, es arī!...

Alfrīds. Klausies, Žanno!... Vai tu savām ausīm tici?... Es savām neticu.

Marta. Netici! Tā tava darīšana.

Alfrīds. Kur tad tu uz tik ātru roku tādu muļķi ķēri?

Leontīne (krizdama Martai ap kaklu). Vai tiešām, Marta?... Tu nopietni?...

Marta. Pavisam nopietni!... Pēc trīs nedēļām kāzas.

Alfrīds. Tā, tā, tā!... Tad vēl tādi muļķi ir gan pasaulē, kas tīšam jūdzas laulības jūgā. Tā tad tu, Žanno, neesi vienīgais... (Sāk stipri dzert.)

Leontīne. Kurš tad ir tas laimīgais?...

Marta. Laimīgais!... Varbūt, arī nelaimīgais!... Pēteris Avots, līdzšinējais Kalnozolu saimnieks.

Skujiņa (strauji sakustas). Ko?... Ko tu teici, Marta?..

Alfrīds. Deviņi pārkoņi!... Vēl labāk!...

Marta. Ja, māt', es precēšu jauno Avotu, tava lielākā ienaidnieka dēlu.

Skujiņa. Augstais Dievs!... Marta, tu gribi manus vecos kaulus bez laika kapā ievadīt!... Es to nepārcietīšu!..

Marta. Ceru, ka tik jauni nebūs. Tu esi tik daudz izcietusi. Pārcietīsi arī to vēl.

Skujiņa. Nē, nē!... Kad es to iedomājos!... Nē, nē, nē!... Cik reizes neesmu viņiem vēlējusi to vislaunāko!.. Dievu piesaukdama, viņus nolādējusi!... Un nu — Marta!...

Marta. Redzi pati, cik tavi lāsti bijuši nespēcīgi.

Skujiņa. Tie kritīs arī uz tavu galvu. Mani lāsti kritīs arī uz tevi un taviem bērniem.

Marta (smej). Vēl jau man bērnu nav. Vēl tev laiks ņemt savus lāstus atpakaļ.

Skujiņa. Dievs neļaujas apsmieties!... Martiņ, Dievs neļaujas apsmieties!... Bet kā viņi varēja?... Kā tas viņiem bija iespējams?... Tevi, tādu prātīgu meitu!... Tie suņi tevi apbūra, ieēdināja...

Marta. Es viņus apbūru. Pat Pētera māte... Nezināja kā mani lutināt. Cēpa un vārīja.

Skujiņa. Nu ja, nu ja!... Viņi tevi ieēdināja. Es zinu, tas nav ar labu. Es lūgšu mīlo debestēvu, lai viņš to nepielaiž.

Marta. Ko tu arī visu no mīļā debestēva neprasi?... Apmierinies!... Zinu, ko daru...

Leontīne. Tā tad tu mūs atstāsi?... Pāriesi dzīvot uz laukiem?...

Marta. Protams!... Tur ļoti jauki, sevišķi tagad, vasarā. Nav kā šinīs vecajos mūros...

Leontīne. Debess, vasaru uz laukiem debešķīgi. Varu tevi tikai apskaust.

Alfrīds. Bet rudenos?... Bet ziemu?... Es gribētu redzēt Martu staigājam sava vīra vecajos zābakos pa Kalnozolu dubļaino pagalmu, — uzspraustiem lindrakiem... Skaista... debešķīga glezna!...

Marta. Tas nu ir jautājums, vai es tā staigāšu. Vai man būs tā jāstaigā. Varbūt, es būšu kundze, kuŗai brokastu pienes pie gultas.

Leontīne. Vai tur ūdens arī ir? Kur peldēties?

Marta. Ir skaista upīte.

Leontīne. Marta, tad mēs brauksim pie tevis ciemos.

Alfrīds. Tam es piekritu. Brauksim!... Vai tur vēži arī ir?

Marta. Ir vēži aridzan.

Alfrīds. Tad jau lieliski!... Tad tikai precies vien!.. Un zini: es būšu tavs pastāvīgs viesis. To brokastu arī esmu ar mieru tev pienest pie gultas. Uz to mēs iedzersim!...

Žanis. Ko tad mēs te dzersim, kad nekā vairs nav. Tu jau visu esi izsūcis.

Alfrīds. Es izsūcis?... Pa kuŗu laiku?... Tiešām vairs nav. Bet man traki slāpst. Iešu pie „Staburaga“, tur vēl varu dabūt uz krīta. (Uzceļas.) Man tie vēži vairs nedod miera. Ar Dievu, laimīgās līgavas!... Es gribu jums par godu šodien piedzerties. Skūpstu jūsu rociņas! Sveikas!... (Aiziet.)

Leontīne (Žanim). Iesim mēs arī, Žanī! Marta būs nogurusi no ceļa. (Skūpstā Martu.) Ej atdusēties! Atpūties!...

Marta (nokopdama galdū). Man vēl jāgaida mans līgavainis. Viņš atbrauca man līdz; aizgāja darīšanās...

Leontīne. Tad pasveicini viņu no manis — labi mīļi. (Aiziet ar Žani.)

Skujīna. Meit', meit', es tikai nesaprotu...

Marta. Mans Dievs, kas tur ko nesaprast?... Vai tu gribi, lai es visu mūžu te bakstu ar adatu?... Man tas ap-

nicis. Kalnozolus iznomāt, vai dot uz pusgraudu?... Tas tomēr tikdaudz neienestu, ka mēs trīs cilvēki no tā varētum dzīvot. Bez tam: nodils ēkas, zeme taps noplicināta... Kas tad būs vēlāk?... Avots uzcēlis jaunu lielisku kūti. To mums, droši vien, nāktos viņam atlīdzināt. Vai tev ir tik daudz naudas?... Bez tam: ir jau beidzamais laiks. Ja es tagad neapprecos, tad arī apprecēties man paliks ar katru gadu grūtāki.

Skujiņa. Man Alfrīds gaužam nepatīk, bet es būtu desmitkārt laimīgāka, ja tu būtu pie viņa izgājusi...

Marta. Alfrīds?... Vai viņš kādreiz mani nopietni precēja?... Tas ir tauriņš, kas mīl tikai medu sūkt. Ja viņš arī tagad domātu nopietni, es pie viņa neietu. Viņš tikai palīdzētu man Kalnozolus nodzīvot.

Skujiņa. Bet tu taču no lauku saimniecības it nenieka neproti un es tev nekā vairs nevaru palīdzēt.

Marta. Gan iemācīšos. Tur jau ir viena māte, kas mani mācīs. Man pietiks. Tu paliksi ar Hermīni šē. Viņai vēl jāiet skolā. Blakus istabu izīrēdami jūs ieņemsit sev īres naudu. Pārtiku piesūtīšu no Kalnozoliem. Ar tādu saimnieku kā Pēteris Avots Kalnozolu saimniecība ies allaž uz augšu. Viņš atzīst, ka viņa tēvs pret mums nogrēkojies un sola tēva grēkus izpirkt. Lai izpērk!... Tā taču jauka lieta, ja vīrs uzskata sevi par sievas parādnieku.

Skujiņa. Vai tā jau būs kā viņš sola?...

Marta. Aiz kaut kādas muļķīgas mīlestības pie viņa vis neēju. Ja viņš nepildīs savus solījumus... nedejos pēc manas stabules!... Māja būs uz mana vārda...

Skujiņa. Nē, meit', nebūs labi!... Nebūs labi!... Dievs neļaujas apsmieties...

Pēteris Avots ienāk un paliek pie durvīm stāvam.

Marta. A re, te jau viņš ir!... (Iet pretim.) Mēs patlaban ar māti par tevi runājām. Viņa tevi negrib par savu znotu. Nevar aizmirst tava tēva grēkus...

Pēteris (apjucis). Ko tad lai es daru?...

Marta. Tev jāmeklē citur sieva.

Pēteris. Nē, nē!... (Stāv neziņā ko darīt.)

Marta. Mēģini tu pats runāt.

Pēteris (cepurī rokā, tuvojas Skujiņai). Godātā kdze, es mīlu jūsu meitu. Vai tad bērniem jācieš par tēva grēkiem?...

Skujiņa. Es jūs esmu nolādējusi — visus, uz paaudžu paaudzēm, Dievu piesaukdama, ar visnegantākiem lāstiem. Vai tie lai kristu uz maniem pašas bērniem un bērnu bērniem?...

Pēteris. Māt', par to neraizējaties!... Mūsu mīlestība padarīs jūsu lāstus bezspēcīgus. Ja tikai citādi jūs esat ar mani mierā...

Skujiņa. Ko es varu būt mierā vai nemierā?... Martai pašai sava galva. Vai viņa mani klausā?...

Pēteris. Māt', apsolu pie sava vīra vārda, ka jūsu meitai nebūs pie manis slikta dzīve. Neesmu ne dzērājs, ne citādi kā... Visi mani slavē par strādīgu un uzņēmīgu cilvēku. Turēšu jūsu meitu kā savu acu raugu un nolasišu katru viņas vēlēšanos no viņas acīm.

Marta. Nu, nu!... Neapsoli par daudz!... Es turēšu tevi pie vārda...

Pēteris. Lūdzu, lūdzu!... Man tas nebūs grūti, jo es jūs mīlu un centīšos griezīt par labu, ko mans tēvs jums darījis ļauna. Arī jums, māt', nebūs ko žēloties. Nelikšu jums itnekā trūkt.

Marta. Tā tad, tā lieta nokārtota: māte ir ar mieru. (Skatas pulkstenī.) Vai tev nav jādodas uz staciju?... Ka nenokavē...

Pēteris. Ja, iešu. Vai nenāksi mani pavadīt?

Marta. Ak nē, atvaino!... Esmu nogurusi. Kas tev tur rokā?...

Pēteris. Pavisam piemirsu. Tas tev!... (Dod paciņu.)

Marta. Paldies!... Pavadišu tevi laukā.

Pēteris (pret Skujiņu). Mīļo māt', aizmirsīsim pagājušo. To mēs vairs grozīt nevaram. Bet mūsu nākotne stāv lielā mērā mūsu pašu rokās. Centīsimies to iegrozīt tā, lai mūsu dzīve būtu pilnīgāka un labāka. Es neprotu vārdus tā skaisti izlikt, bet apsolu, ka būšu jūsu meitai labs vīrs un mīlēšu viņu līdz kapa malai...

Skujiņa. Labi, labi, dēls!... Dzīvo vesels!...

Marta. Klau, viņa jau tevi sauc par dēlu!... Visi lāsti aizmirsti. (Izvada Avotu laukā.)

Skujiņa (pieceļas gultā sēdus). Augstais debesu tēvs un pasaules glābējs!... Nepieskaiti viņiem par ļaunu ko es savā muļķa prātā kādreiz esmu izmuldējusies.

Marta (ienāk, ļautra). Viņš gribēja mani noskūpstīt: neuzdrošinājās. Kāds respekts viņam pret mani!... Tā ar ir labāki. (Staigā pa istabu trallinādama.) Paga, ko viņš man te atnesa?... (Taisa valā sainīti.) Grāmatas!... Es domāju: šokolade. (Skata virsrakstus.) Parcīza piena lopu ēdināšana... Na, tā man bij ļoti vajadzīga... (Nosviež grāmatas uz galdu.)

Alfrīds (ienāk, stipri iereibis). Marta, vai tas bij tavs līgavainis — tas pelecis, kas patlaban nokāpa lejā pa trepēm?..

Marta. Ja, tas bija mans līgavainis!... Un tad?...

Alfrīds (smej). Ja tu meklē viņam piemērotus mīlināšanās vārdus, tad varu tev tos dot. Pelecis, lācis, kležkājis, slampis... Vai vēl kādus vēlies?...

Marta. Es nemaz neesmu tava padoma lūgusi. Gan es paši atradišu viņam piemērotus vārdus...

Alfrīds. Oho, cik lepna!... Rāmāki, rāmāki, Martiņ!...

Marta. Es nesaprotu, ko tu vēl šē nāc? Ko tu pie manis vēl meklē?...

Alfrīds. Es nāku... Es nāku tāpēc, ka es zinu: tu mani gaidi.

Marta. Maldies!... Tagad vairs negaidu.

Alfrīds. Nemelo!... Tu mani ilgodamās gaidi, lai tevi apmīloju, apkampju un skūpstu. (Grasas Martu apkampt.)

Marta (izvairās). Tu esi piedzēris!...

Alfrīds. Ja, esmu piedzēris. Esmu pilns kā meniķis. Man bija jāpiedzēras tavai precībai par godu. Bet tas nekas. Bučoties es tomēr varu. (Sāker Martu un saspiež cieši rokās.) Preci viņu — to pelēko lāci! Man nav žēl, man viņš nav bīstams. Tu tomēr būsi un paliksi mana... mana... (Sāk Martu skūpstīt.)

Marta. Stājies!... Stājies!... Neaušojies!... (Itkā gribētu vairīties, bet padodas.)

Prickšgars.

Otrais cēliens.

Kalnozolu mājas pagalms. Pa kreisi dzīvojamā ēka ar divām ieejas durvīm, dibenā augļu dārzs, pa labi saimniecības ēkas. Pagalma vidū ozols. Zem tā galds un soli. Sestdienas vakars, Pētera un Martas kāzu priekšvakars.

Pētermāte un Skujiņmāte sēd istabas priekšā uz ķeblišiem.

Pētermāte. Skujiņmāt', jūs nevarat iedomāties, cik es esmu priecīga, ka jūs atbraucāt. Jaunie dibinā kopēju dzīvi, vienoti dalīsies priekos un bēdās, tad taču mēs, vecajie, nedrīkstam paturēt naidu sirdīs. Mums jāizlīgst un jāaizmirst viss vecais rūktums.

Skujiņmāte. Es gan negribēju, ka mana meita prec jūsu dēlu: liela netaisnība caur jums mums dzīvē nodarīta, mēs daudz caur jums cietuši. Bet kad tie jaunieši viens otru tā mīl, tad, Dieva vārdā... Kas man vairs, vecam cilvēkam?...

Pētermāte. Mans dēls ir zelta zēns, to tik es varu jums teikt, Skujiņmāt'!... Ne viņš dzer, ne pīpo. Kārtīgs un strādīgs. Redzat, kā viņš uzkopis Kalnozolus — visai apkārtnēi par priekšzīmi. Mans vecis jau saimniekoja vēl pēc veclaiku parašām.

Skujiņmāte. Marta arī jūsu dēlu ļoti lielija. Tāpēc jau arī...

Pētermāte. Viņš tikai zin: darbu un grāmatas. Bēg no visām izpriecām. Es jau sāku baidīties. Teicu viņam: tu dzīvo kā mūks. Kā tu apprecēsies? Un jāprecas tev jo ātrāki, jo labāki. Es palieku arvienu vājāka. Te atbrauca jūsu meita un mans dēls uz reizi pavisam cits cilvēks. Acis spīd. Te dzied un smeļ. Te atkal stāv galvu nokāris. Es prasu: Kas tad nu?... Māt', ja tu man vēli, šito meitu es varētu precēt, tā man patīk. Bet citu nevienu — nekad. Es gan mēģināju atrunāt. Sak, viņa taču nekā nējēdz no lauku padarīšanām. Kas tā būs par saimnieci?... Viņš atbild: tu viņai iemācīsi.

Kā tad nu nevēlēšu, ja vēl draud palikt par vecpuisi? ... Man arī jūsu meita patika. Tāda droša, izdarīga. Valoda skaldīt skaldas.

Skujīņmāte. Manai Martai jau precinieki netrūka: ierēdņi, tirgotāji. Viņa varēja lasīties. Bet viņa mīl lauku dzīvi. Tas laikam tā asinīs. Un kad nu vēl tik labi iznāca ar to māju ... Viņa teica: tu vari palikt, ja gribi Rīgā, man Rīgā nepatik. Es braukšu uz Kalnozoliem un palikšu par saimnieci.

Pētermāte. Un gudri viņa darīja. Darba jau nu gan laukmāju saimniecei daudz. Tos nevar saskaitīt. Jūs jau pati zināt. Pirmajai viņai jāceļas rītos augšā, pēdējai jāiet vakaros gulēt. Bet tomēr! ... Kad tas pierasts, tad nav nemaz tik grūti. Es nemainītu savu dzīvi pret pilsētu ne par kādu naudu. Te manas gotiņas, cūciņas, te man katrs kaktiņš, katra taciņa tik mīļi! ... Ko lai es pilsētā mīlu? ... Tos aukstos, kailos mūrus? ...

Skujīņmāte. Zinu to. Man arī bij grūti pilsētā pierast. Bet tagad, paldies Dievam, nekas. Esmu pieradusi.

Pētermāte. Un kur tas labais lauku gaiss? ... Pilsētā — putekļi un dūmi.

Skujīņmāte. Ja, ja, gaiss uz laukiem labs. (Ietinās ciešāki seģenē.) Man paliek dzestri. Man lauku gaiss, liekas, vairs neder, ir par stipru.

Pētermāte. Ak, jūs jau neesat īsti vesela! ... Iesim istabā! Tur ir siltāki. (Palīdz Skujīņai uzcelties un ievada to istabā.) Pilsēta cilvēku novājina, lauki to padara stipru un izturīgu.

Klāvs (nākdams no pirts, apsēžas zem ozola). Sieva! ... E, sieva! ...

Grieta (iznāk no istabas). Ja, ja! Tūlī! ...

Klāvs. Še, paņem manu netīro veļu.

Grieta. Vai pirts bij laba?

Klāvs. Nav jau tāda, kā kad es kurinu. Tad ir cits gars! ...

Grieta. Vasaru taču nav vajadzīga tik stipra pirts. Kad tikai var nomazgāties ...

Klāvs. Tā nav vis, mīlā! Pirts bez krietna gara ir tikpat kā baznīca bez mācītāja, vai krogs bez krodzinieka. Tad nav vērts tur kāju spert. Atnes man nodzerties.

Grieta. Ko tu gribi?

Klāvs. Protams, ah. Alu!...

Grieta. Alu? Kur es ņemšu alu? Tad prasi saimniekam.

Klāvs. Ko tad tu taujā?... Dodi, kas tev ir.

Grieta. Man ir skābā putra.

Klāvs. Nu, ja, iztiksim ar skābo putru. Alu dzersim rīt'...

Grieta (paņem Klāva velu). Tūlī atnesišu.

Klāvs (aizkūpina pīpi; skatas apkārt). Tā tad te ritu kāzas!... (Osta gaisu.) Vai mans deguns ciet?... Nemaz nejutu svaigu raušu smaržu... Desmit gadus esmu te mierīgi nodzīvojis. Kā nu būs tālāk, Dievs to zin... Jaunā saimniece rādas būt ļoti āķīga.

Grieta (iznāk ar dzēriena krūzi). Jaunā saimniece nostājusies spoguļa priekšā un tikai mālē sev sarkanus vaigus. Vai tādai jaunai un skaistai sievietei tas būtu vajadzīgs?...

Klāvs. Ko tad?... Tev laikam vajadzētu?... Pie taviem vaigiem krāsa vairs neķeras. Jaunai sievietei nekad nav skaistuma par daudz, tāpat kā skopulim naudas. Jo ir, jo gribas. Viņa gaida Rīgas ciemiņus...

Grieta. Nez' kādi tie būs?

Klāvs. Nu, kādi tie būs?... Kā jau lepmi pilsētnieki. Kungi — garām, tievām kājām, garām astēm, kā stārķi, resniem struņķiem zobos. Špreken zi deič?... Dāmas — garām šlepēm, tā — pati dāma jau istabā, bet šlepe vēl aiz vārtiem... Apgriez man matus, es arī gribu būt skaists. Vārbūt, kāda Rīgas dāma manī ieskatas. (Kārto sev bārdu.)

Grieta. Ko nu aušojies?... Itkā prātu būtu pirti atstājis. (Aiziet.)

Klāvs. Apprec pilsētnieci, kas nezina, kurā galā govs slaucama un mīl vienīgi spoguļoties un šmiņķēties... Tad nu ies gan jauki Kalnozolos!...

Marta (iznāk no istabas). Klāv, no Rīgas šovakar atbrauks kaislīgi vēžotāji. Es te kaut kur redzēju kritiņus. Sameklējat tos un savedat kārtībā. Mēs iesim vēžot.

Klāvs. Vai mani arī jemsit līdz?... Es arī esmu kaislīgs vēžotājs.

Marta. Ko jūs — vecs?... Jauno barā nederat.

Klāvs. Ļoti žēl!... Labprāt būtu redzējis kā Rīgas kungi vēžo.

Marta. Un tārpus... nē, kā viņus sauc?... Kaupīņus arī salasiet.

Klāvs. Dārgo saimniec, cik ļoti man arī žēl!... Šito pavēli es nu gan nevarēšu izpildīt. Viņi ļoti veikli lēcēji. Manas vecās kājas par stīvām. Nevarēšu noķert.

Grieta (iznāk ar šķērēm un kurpēm rokā) Vīriņ, še, uzmauc čības. Zeme paliek vēsa un tu no pirts. (Sāk griezt Klāvam matus.)

Marta. Griet', jūs savu vīru tā vis nelutināt. Tas nav labi. Viņš paliks untumains.

Grieta (smej). Viņš man tikai viens. Ja būtu vairāki, tad varbūt tā nelutinātu.

Klāvs. Vai jūs, saimniec', savu vīru nelutināsiet?...

Marta. Nenāk man ne prātā. Lai viņš lutinā mani.

Klāvs. Un jūs nepaliksiet untumaina?...

Marta. Es?... Tā ir cita lieta.

Klāvs. Jūsu vīrs jūs lutinās. Viņš jūs nēsās uz rokām.

Marta. Kā jūs to zināt?

Klāvs. Viņam tāda daba. Pirms 2 gadiem viņam bija jauna ķēve. To viņš mazgāja un sukāja bez apnikas.

Marta. Jūs esat nekauņa.

Klāvs. Vai es izteicu ko sliktu?

Marta. Vai viņam šī ķēve vairs nav?...

Klāvs. Nē, nav!... Viņa bija par daudz aušīga, jeb ar jūsu vārdiem runājot, palika untumaina, ieskrēja reiz ar visiem vāģiem grāvī un lauza kaklu.

Marta. Jūs — bada dzeguze!... Es ar jums vairs nerunāšu. (Aiziet istabā.)

Klāvs. Ļoti žēl!... Vai izteicu ko sliktu?...

Grieta. Klāv, kas ar tevi ir?... Jau pirmās dienās tu gribi sanīsties ar jauno saimnieci!...

Klāvs. Nē, mīļā!... Es gribu ar viņu tikai drusku tuvāk iepazīties. Var redzēt būs laba. Pēteris sev izmeklējis isto. Vai tikai varēs valdīt?...

Grieta. Spridzīga viņa ļoti. Un uzstājīga. Kā jau lielpilsētniece. Saimnieks tāds rāms un pielaidīgs. Varbūt viņi sadzīvos ļoti labi.

Klāvs. Lai Dievs dotu!...

Pēteris (iznāk no istabas ar alus kannu rokā). Krusttēv, mums taču jānogaršo kāzu alus.

Klāvs. Dzeru patlaban skābu putru.

Pēteris. Tas nu gan jauki!... Manā kāzu priekšvakarā!... Jūs laikam gribat, lai mana laulības dzīve būtu tāpat saskābusi kā jūsu putra.

Klāvs. Skābā putra ir ļoti veselīgs dzēriens.

Pēteris. Tikai ne kāzu dzēriens. Krustmāt', ejat un paprasat, lai mana māte jums iedod no skapja pudeli šnabja un kādus uzkodus: Mums ar krusttēvu jāsadzer arī viens šnabītis. Es jau nu pāreju viņa kārtā. (Smej.) Varbūt, būs jāprasa, kā iesācējam, viens otrs padoms.

Grieta. Jums gan, saimniek', šodien labi ap dūšu!... Smaidat vien!... (Aiziet.)

Pēteris. Ja gan!... Jūtos ļoti laimīgs, ka tas tik labi iznācis. Jūs taču zināt, ka man šīs mājas nācās atstāt. Un es esmu viņas tā iemīlējis. Esmu taču šeit uzaudzis.

Klāvs. Tja, tev paliek mājas un tu dabū turklāt vēl skaistu sievu.

Pēteris. Vai nē?... Tiešām!... Kā lilijas ziedu, kā sārtu magoni, kā... Es nezinu, ar ko viņu salīdzināt. Man negribas no viņas acis novērst, kad viņu ieraugu. Kad dzirdu viņu runājam vai smejamies — man liekas, es dzirdu mūziku. Dzīvoju kā reibonī.

Klāvs. Nesāc nu tikai peršas kalt savai izredzētai par godu. Esi priekš tā jau drusku par vecu.

Pēteris. Darītu to ar lielāko prieku, ja tikai kas iznāktu. Es jau mēģināju. Es nesaprotu. Sirds tik pilna, smoku aiz laimes sajūtas vai nost, bet nenāk ārā, vārdos nevaru izteikt. Dažreiz tā gribētos ko teikt, be esmu kā bez valodas. Un tad es jūtos nelaimīgs un errojos uz sevi. Nē, ar skaistiem vārdiem, ar dzeju es nevaru savu mīlestību viņai izrādīt. To es varu tikai darbiem. Es viņu lutināšu kā mazu bērnu. Es nolasišu katru viņas iegribu no viņas acīm. To es darišu.

Klāvs. Es viņai jau teicu, ka tu to darīsi. Viņa izsacījās, ka tas neesot labi. Tāda lutināšana sievieti tikai samaitājo. Viņa tapšot par daudz untumaina.

Pēteris. Viņa ir prātīga sieviete. Par to es nebaidos.

Viņa tad mani tikai jo vairāk mīlēs un man jo ciešāki pieķersies. (Pulksteņu skaņa. Dzirdams, ka piebrauc vāgi un apstājas.)

Marta (izsteidzas no istabas). Pēter, nāc!... Mūsu Rīgas ciemiņi!... (Aizsteidzas pretim.)

Klāvs (uzceļas). Siev, iesim iekšā!... Paliek vēsi.

Grieta. Tūlīn, tūlīn!... Gribu tikai apskatīt tos Rīgas kungus.

Klāvs. Kas tur ko skatīt?... Cilvēki vien ir, kauču bijuši vai paši ministru prezidenti. (Aiziet.)

Grieta. Tiem gan vajaga būt visai mīļiem radiem, kuriem tā skrien pretim. (Aiziet.)

Uznāk Alfrīds un Leontīne. Alfrīdam galvā studentu korporācijas cepure un lenta pār krūtīm. Ļoti brašs un iznesīgs.

Alfrīds. Sveiki, jaunā kundze!... Mūsu skaistākos komplimentus!...

Marta. Sveiki!... Sveiki!... (Saskūpstas ar Leontīni. Noskūpsta arī Alfrīdu.) Pēter, tā mana mīlākā draudzene Lonija. Un šis te — kundziņš... (Rāda uz Alfrīdu.) Mans brāļens Alfrīds, par kuru tev jau stāstīju. Viņš Lonijas līgavainis. Viņi arī jau saderināti.

Pēteris. Priecīgs iepazīties. Marta, vedi viesus istabā. Jūs, kungi, mani atvainosit: man jāaiziet drusku uz lauka apskatīt kā zirgi piesieti dābolā. (Aiziet.)

Alfrīds (apķer Martu un griež riņķi). Māsica, mana māsica!... Kas par ideju!... Nudien, Marta, tu esi lieliska! Tagad mēs varam skūpstīties cik uziet. (Skūpsta Martu.) Un ar Loniju arī. Lonij', mēs tagad esam saderināti! Marta mūs saderināja. (Skūpsta Leontīni.)

Marta. Liecies mierā!... Visapkārt ļaudis... Kur Žanis?...

Leontīne. Sadumpojās un nebrauca.

Marta (draud Alfrīdam ar pirkstu). Tā droši vien tava vaina. Tu gribi kā turks.

Alfrīds. Lonij, saki tu, vai tā ir mana vaina!...

Leontīne. Mēs jau nu laikam šķirsimies ar Žani uz visiem laikiem. Tik greizsirdīgu cilvēku neesmu vēl savā mūžā redzējusi. Es vairs nedrīkstu uz citu vīrieti ne paskatīties.

Marta. Un kas tev arī uz citiem vīriešiem vairs ko skatīties?

Leontīne. Uja!... Vai tad guļu jau zārkā?... Kā tad tu vari?... Pat kāzu priekšvakarā...

Marta. Es?... Tā cita lieta.

Alfrīds. Es — Martas brālens un Lonijas līgavainis. Jautājums nokārtots, nestrīdaties!... Nu tikai būs dzīve!... Lūk, te jau arī alus un šnabis ar uzkodiem. Līgsmojies, sirds!... (Iedzer un ēd.) Uz laukiem gan laba dzīve.

Marta. Bet, Alfrīd, kādā ceļā tu tiki pie studentu cepures?...

Alfrīds. Ko?... Vai nepiestāv labi?... Šik!... Galant!... Vai lai būtu braucis pie savas daiļās māsiņas kā vienkāršs Jēcis vai Pēcis. Tā, rau, cita čina...

Klāvs (vijoli rokā, puīšu un meitu aplenkts, iet uz ozolu). Rāmāk, rāmāk, bērni!... Ka nesalaužat manu strumentu...

Meitas (viena caur otru). Miļo Klāv! Uzspēlē mums kaut ko!... Lūdzam kādu šiberi!... Mēs gribam dejot. Rītu kāzas. Jāiedejo, jāieloka kājas.

Klāvs. Es taču neprotu jūsu šiberus izspēlēt.

Puīši (viens caur otru). Tur nav nekā ko prast!... Velci tikai ar lociņu pāri stīgām, uz augšu, uz leju, garāki, īsāki, rupjāki, smalkāki... Gan jau būs labi... Pag, es tev pasvilpošu priekšā!... (Puīši svilpo un dzied.)

Klāvs. Labi!... Es mēģināšu. (Sāk spēlēt.)

Jaunieši (sīt plaukstās). Lieliski!... Ko vēl vairāk?... (Sākeras pāros un sāk dejot, kā nu kuņģis prot.)

Alfrīds (Martai). Māsiņ, iesim mēs arī pašiberēt. Nu jau mums tas iznāks reti.

Marta. Ziemu es dzīvošu Rīgā. Tu tikai neielaidies par daudz ar Loniju!... Saproti!... Kā vēlāk neiznāk nepatikšanas...

Alfrīds ar Martu iesāk šiberēt, arvienu vairāk aizraudamies. Nedejotāji viņiem vērīgi seko acīm un dažādām piezīmēm. Arī dejotāju pāri viens pēc otra nostāj dejot un noskatas vērīgi Alfrīda un Martas dejā.

Grieta (grūž Klāvam sānos). Vai tu redzi?...

Klāvs. Es neredzu nekā. Man nav vaļas skatīties.

Grieta. Tie drīzi izkusīs kā sviests saulē un saplūdis kopā.

Klāvs. No diviem iznāks viens.

Grieta. Kā tā var?

Klāvs. Tu redzi — var. Par to tie rīdžinieki...

Kāds puisis (meitai). Tā tik ir dejošana!... Tā mums ar' vajadzētu!... (Apķer meitu un lūko Alfrīdam pakaļ darīt.)

Grieta. Tiem tā nav pirmā reize.

Klāvs. Un droši vien nebūs arī pēdējā...

Grieta. Kur saimnieks?... Vai viņš to neredz?...

Klāvs. Viņš to laikam redzēs pats beidzamais. Ir ļaudis, kuņus mīlestība padara aklus.

Grieta. Rau, rau!... Viņi skūpstas!

Klāvs. Kuš!... Tu arī nekā nesaproti!... Tur tā bij vajadzīgs.

Grieta. Nē, to es teikšu saimniekam.

Klāvs. Nebāz savu degunu citu padarīšanās, teica gudrais Zīraks. Tu tur nekā nevari līdzēt. Mums būs vēlāki tikai nepatikšanas... Tur jau viņš stāv un skatas. Viņš svēt-laimīgi smaida. Viņš priecājas, ka viņa izredzētā tik lieliska dejojāja un ir lepns uz to... (Nostāj spēlēt.)

Puiši un meitas (ap Klāvu). Paldies!... Paldies!... Vēl!... Vēl!... Klāv!... Nē, pietiek!... Tagad uzdziedāsim kaut ko... Ko mēs dziedāsim?... Lai Klāvs kaut ko uzdzied no savām dziesmām... Jaunsaimniece vēl nav dzirdējusi... Klāv, lūdzam!... Lūdzam!... Jaunsaimniecei par godu... Varbūt: „Kad kuņus gāju vērot...“

Klāvs. Nē, man ir cita, vēl skaistāka. Uzdziedāšu to. (Dzied, pavadīdams ar vijoli.)

Kad divi puiši meitu mīl,

Tas mūžam labi nav.

Viens otru sāk tie ienīst.

Ai, ai, ai, ienīst!

Pēc asins upe tek.

Marta. Stājies, Klāv!... Tādu nejēdzīgu dziesmu!...

Klāvs. Saimniec, vai jums tā nepatīk?... Es laikam slikti dziedu: man veca, ķercoša balss. Bet dziesmiņa pati par sevi ir ļoti jauka, pamācoša. Jūs, puiši un meitas, ievērojiet!... Tie ir dziļi vārdi!... (Aiziet uz istabu dziedādams.)

Kad divi puiši meitu mīl,

Tas mūžam labi nav.

Priekšgars.

Trešais cēliens.

Skatuve kā II cēlienā. Kalnozolu gājēji, paturējuši brokastis, pošas sausā sienā. Grieta mazgā sētā veļu. Žauj uz zediņiem.

Klāvs (iznāk no istabas ar grābekli rokā). Tagad vari lauzt atkal, tagad visi zari iekšā.

Grieta (māj ar roku). Nāc!... Panāc!...

Klāvs. Kas ir?

Grieta (noslēpumaini). Jau atkal klāt.

Klāvs. Kas klāt?

Grieta. Viņš. Tas Rīgas študents, jaunās saimnieces brālens.

Klāvs. Es viņu jau sen gaidīju.

Grieta. Tu viņu gaidīji?

Klāvs. Nu ja!... Viņš taču iesāka lielu svarīgu darbu, iesāka gleznot mūsu veco pirtīņu.

Grieta. Kas šis par gleznotāju?... Redzēju vienu viņa bildi. Bija uzpindzelēts kustonis četrām kājām — nevarēju pazīt: suns vai aita.

Klāvs. Redzams, tu no mākslas nekā nesaproti. Tā jau ir tā māksla. Karājas pie sienas glezna un katrs tur redz, ko viņš vēlas redzēt. Cits govī, cits aitu, cits lilijas ziedu.

Grieta. Man liekas, visa tā pindzelēšana ir tikai sameklēts iemesls — braukt uz Kalnozoliem. Es varu pazvērēt: starp mūsu jauno saimnieci un viņas radnieku pastāv neatlauti mīlestības sakari.

Klāvs. Es arī to varu pazvērēt. Bet neviens tādu zvērastu no mums neprasa un tādēļ tad arī nezvērēsim.

Grieta. Bet nevaru to paciest. Teikšu saimniekam.

Klāvs. Ja, ja, es zinu. Tev ļoti grūti to paciest. Tev deg mēle. Bet cieties, mīlā!... Cieties!... Sakod zobus!... Dari man to patikšanu.

Grieta. Man žēl saimnieka.

Klāvs. Žēl?... Par ko?...

Grieta. Ka viņu krāpj.

Klāvs. Var redzēt sievietes prātu!... Žēl saimnieka?... Nu labi! Man arī viņa žēl. Bet ko tu būsi sasniegusi ar savu plāpību?... Vai tu neredzi, cik līgsmi, pilns laimes apziņas, viņš peld savā nezināšanā?... Kā ķīsis siltā vannā. Vai taisni tev tam jābūt, kas viņam šo laimes trauku sasit?... Un ja nu vēl viņš tev netic!... Un tas arī ļoti var būt... Tu būsi ienaidnieks.

Grieta. Bet visa māja jau par to runā.

Klāvs. Runā?... Lai runā!... Lai saka viņam to citi. Varbūt, ar laiku, viņam pašam atvērsies acis.

Pēteris (iznāk no istabas). Krusttēv, izsmērējat mazos vāgus un iejūdzat bērō. Mēs brauksim ar māti divi vien.

Klāvs. Vai jaunā saimniece slima?...

Pēteris. Slima?... Nē!...

Klāvs. Kādēļ tad viņa nebrauc līdzī?

Pēteris. Mēs tā sarunājām. Ārā sauss siens. Ja nāk lietus, tomēr vienas rokas vairāk. Bez tam, kāda viņai arī patīka braukt? Bērēs!... Mūs ar māti pienākums piespiež braukt. Tuvi radi, asins radi...

Grieta. Kā jaunā saimniece var atstāt māju?... Mājā ciemiņš. To taču nevar atstāt vienu, lai garlaikojas.

Pēteris. Ciemiņš?... Nu ja, arī tas. Lai gan viņš mums tikpat kā mājas cilvēks.

Marta (iznāk no istabas, trallinādama). Griet', ejat uz kūtsaugšu bungot to rīdzinieku kājās. Kas tā par gulēšanu tik skaistā laikā?... Pēter, ja upmalas siens būs pietiekoši izžuvis, mēs viņu metīsim kaudzē.

Grieta. Cik jaunā saimniece šodien sparīga!... Jūs, saimniek, varētu nemaz vairs mājā nebraukt. Mēs iztiktum it labi bez jums.

Pēteris. Es vis nezīnu. Kas tad būtu kaudzes mīnējs?...

Grieta. Rīgas jaunsungsks.

Marta. Pareizi!... Mēs viņu nelaidīsim vaļā. Lai nāk līdzī un strādā. Lai redz, kā mums lauciniekiem jāraujas.

Grieta. Ja tāds skaists jauns puisis līdzī darbā, tad darbs citādi sokas. Mēs dzīvosim kā pa kāzām.

Marta (Pēterim). Jūs tūlī brauksit? ... Es iešu palīgā mātei apģērbties. (Aiziet.)

Pēteris (vairāk pie sevis). Tas man patīk, ka Marta viņu liks pie darba. Man pašam tas neklājas. Tad viņš varbūt drīzāk aizbrauks. Par daudz bieži viņš sāk mūs apsērst.

Klāvs. Viņam ļoti garšo jūsu vēži un krējums.

Pēteris. Man nav žēl, ko viņš apēd. Bet ļaudis jau sāk par mums zoboties. Visa tā pindzelēšana. Man arī personīgi, es nezinu kāpēc, viņš lāgā nepatīk. Vai tev viņš patīk? ...

Klāvs. Ja būtu sieviete, tad varbūt viņš man patiktu. Es gandrīz aizmirsu, ka man jāsmērē vāģi. (Aiziet.)

Pēteris. Sāk palikt par daudz uzbāzīgs. Tagad — darba laikā tikai traucē.

Pagasta ziņnesis (pienes vēstuli). Kalnozolu saimniekam. Nodot personīgi. (Smej.) Nodot personīgi, tas nozīmē, nodot slepeni, lai jaunā sieva to nezinātu. Laikam vēl no kādas vecas brūtes!... Sievieša rokraksts.

Pēteris (apskata adresi). Es gan tādu rokrakstu redzu pirmo reizi savā mūžā.

Ziņnesis. Novēlu, lai vēstule jums vēstītu priecīgas ziņas. (Aiziet.)

Pēteris (apsēžas uz sola un atplēš vēstuli. Sāk lasīt. Piepeži pārvēršas sejā). Nu nē!... Nav taisnība!... (Viņa rokas, lasot vēstuli, sāk drebēt. Izlasījis vēstuli, saspiež to cieši saujā un uzlec kājās.) Tie ir meli!... Nekaunīgi meli!... (Pārļasa atkal vēstuli. Nokrīt itkā nespēkā atpakaļ solā.) Vai tas iespējams? ... Nevar būt!... Nevar būt!... Ko lai es tagad daru? ...

Klāvs (dienāk). Vari braukt, zirgs iejūgts.

Pēteris (izsamīsis). Krusttēv, tev jādod man padoms, ko lai tagad daru.

Klāvs. Kas ir? ...

Pēteris (rāda uz vēstuli). Te man raksta nezinams cilvēks no Rīgas, lai es uzraugot ciešāki savu sievu. Tas Rīgas kundziņš neesot viņai nekāds brālens, bet vecs mīļākais, ar kuru viņa vēl joprojam uzturot mīlestības sakarus.

Klāvs. Ko lai tu dari?... Kas tur ko gudrot?... Nem to tēviņu aiz apkakles un pa durvīm laukā!...

Pēteris. Bet ja tas — samelots — aiz ļaunprātības, aiz skaudības... Es nevaru to ticēt, es nevaru to pat iedomāties... Tas būtu briesmīgi! Mana sieva varētu... varētu mani tik neganti krāpt!...

Klāvs. Tu nevari to ticēt!... Nu, tad jau labi!... Ko tad tu uztraucies?... Netici!...

Pēteris. Bet ja tomēr!... Ko tas kundziņš te velkas tik bieži šurpu?... Tas vien ir jau aizdomīgi.

Klāvs. Aizdomīgi gan?... Tev arī?...

Pēteris. Bet ja tas tomēr nav taisnība! Ja es daru Martai pāri!... Viņa tik apzinīga un pašlepna!... Tāds apvainojums!... Pat aizdomas!... Tās viņu varētu aizvainot līdz nāvei. Krusttēv, man jūk prāti!... Es nesaprotu...

Klāvs. Dodi man vēstuli!... (Paņem vēstuli.) Dēls, es redzu, tu labprāt gribētu palikt tajā saldā ticībā, ka tava sieva ir nevainīga un nevainojama. Nekādu pierādījumu par viņas vainīgumu tev nav. Pirms šīs vēstules saņemšanas tu arī nepavisam nešaubījies par viņas nevainību, un tu bijī apmierināts un laimīgs. Tā tad šī vēstule, vienīgi šī vēstule ir visas nelaiemes, tava uztraukuma cēlonis. Svied šo nekrietno vēstuli krāsnī un tu būsi atkal mierīgs un laimīgs.

Pēteris (atņem Klāvam vēstuli). Krusttēv, netaisi jokus!... Tā vēstule man iedzina tikpat kā naglu sirdī. Tā nav izraujama ar jokiem. Man nava vairs miera. Mīlo krusttēv, es esmu nejēga, tu esi prātīgs cilvēks. Tu daudz domā un proti novērot. Saki, ko tu domā par manu sievu un to... Vai tur ir kas neatļauts viņu starpā.

Klāvs. Viņi satiek ļoti mīli.

Pēteris. Nelaipo!... Saki skaidri.

Klāvs. Nav mans paradums bāzt savu degunu citu mēslos. Teiksi, ka smird, dabūsi vēl pa kaklu.

Pēteris. Tā tad tur kas ir?...

Klāvs. Tur ir gan kas, droši vien.

Pēteris. Es viņus nositišu — abus!

Klāvs. Kuš, kuš!... Lēnām pa tiltu!... Nevar taču

cilvēkus sist nost uz aizdomu pamata. Tev vajaga viņus pieķert... ka nav vairs šaubu. Dari, kā tā vēstule tevī māca.

Pēteris. Labi!... Es viņus slepeni uzraudzišu!... Es viņiem sekošu kā ēna ik uz soļa!... Es uzstādīšu viņiem lamatas! Tas ir riebīgi, tā ir spijonaža, provokācija! Un tas var vilkties nedēļām ilgi, nejēdzīgi ilgi. Bet es to darīšu, ar viskaislāko neatlaidību, līdz kamēr viņus pieķeršu.

Klāvs. Man liekas, tas tev nenāksies nemaz tik grūti. Nupat tev ir izdevība notvert viņus gaišā dienas laikā. Viņš patlaban atbraucis un tu brauc projām. Māja būs šodien tukša. Lieku vienu pret desmit, ka viņi nepalaidīs tik izdevīgu gadījumu neizmantotu gaŗām. Man liekas, to pierāda arī saimnieces mājās palikšana. Pabrauc gabaliņu un nāc atpakaļ, itkā būtu ko aizmirsis. Droši vien, būs pārsteigums tāds, kādu...

Pēteris. Mana galva!... Dievs ir mans liecinieks, ja es viņus atradišu kopā!... Es viņus nositišu — abus!...

Klāvs. Nosist?... Kādēļ?... Pie tam vēl savu paša sievu?... Kas tev no tā par labumu?... Sacīju tev. Sadedod tam kundzinam krietni pa skaustu, bet tā, lai viņam uz visiem laikiem pārietu apetīte Kalnozolos vēl reiz kāju celt. Bet ar sievu... viņa tomēr tava pielaulāta otrā puse — ar sievu izdaries mājas kārtībā, stingri, bet noteikti tēvišķīgi, kā ar mazu bērnu.

Pēteris. Mana sieva, kuŗu es izturēju kā savu acuraugu, kuŗu es dievināju, mani pievil ar citu... ar tādu...

Klāvs. Redzi, dēls, ir sievietes, kuŗas neprot tā sauktos labos vīrus cienīt. Tie viņām par lēniem, neaptēstiem, bez uguns. Tādi vīri viņu acīs, ar vienu vārdu sakot, tāpiņi. Viņām vajadzīgi vīri, kas tās uztrauc, kutina viņām nervus un fantaziju.

Pēteris. Un tas būtu tas īstais!... Gailēns — bez sekstes!...

Klāvs. Viņš droši vien mīlas lietās izveicīgāks par tevi. Un bez tam: tā taču veca mīla, kas nerūs'...

Pēteris. Velns, kāpēc tad viņa mani ņēma?... Vārēja ar viņu...

Klāvs. Atkal nesaproti!... Viņš dod tai mīlas prie-

kus. Tev jādod viss cits dzīvē nepieciešamais. No mīlas vien
taču neviens nevar dzīvot.

Pēteris (vīsta dūres). Es!... Es!...

Klāvs. Klusu!... Viņš nāk!... Izturies prātīgi, lai
viņam neceļās aizdomas.

Alfrīds (pienāk ar saviem gleznošanas rīkiem. Nostāda tos
pagalmā). Labrīt', kungi!... Man tā iepaticies Kalnozolos, ka
esmu atkal klāt. Saimniek, ceru, ka jūs man to nepemsit ļaunā.
Mans pindzeles kāts man nedeva miera. Gribējās drusku pa-
strādāt.

Pēteris. Lūdzu, lūdzu, jūtaties kā pats savās mājās.
Strādājiet kā tikai vēlaties, neviens jūs netraucēs. Es arī tū-
liņ braucu projām — bērēs. Mana sieva paliek mājā.

Alfrīds. Saimniek, par to nerūpējaties! Esmu ieradis
visur justies kā pats savās mājās.

Marta (iznāk ar Pētera māti no istabas). Māte nu ir uzposta
kā cienīgmāte.

Pēteris. Zirgs arī jau iejūgts, varam tūliņ braukt.
(Rāda uz Alfrīdu.) Te tev atstāju ciemiņu. Parūpējies, ka viņam
nav garlaicīgi!...

Marta (smej). A, lielais Rīgas sliņķis reiz uzcēlies gan!...
Par to nebēdā! Tūliņ iesim sausā sienā. Ne par velti viņu
ēdināšu.

Alfrīds. Debess!... Paredzu, šodien man būs grūta
diena!

Pēteris. Sveiki, mīlie!... Mēs aizbraucam. (Aiziet
ar māti.)

Klāvs. Es arī — prom sausā sienā. (Uz Martu.) Tad
mēs jūs gaidīsim. (Aiziet.)

Marta. Ja, ja!... Tūliņ!... (Met Pēterim pakal rokas
skūpstu.) Laimīgu ceļu!... Nesēršat tikai par daudz ilgi! Pret
vakaru gaidīšu mājā. (Niecīgi.) Pintīķis!... Neprot no sievas
ne atvadīties, kā nākas...

Alfrīds. Mīļā, par to es protu kā nākas — tevi ir iz-
vadīt, ir sagaidīt! (Apķer Martu un skūpsta.) Man šī nakts bij
gara kā pati mūžība. Gaidīju tevi nākam mani celt. Tu at-
sūtījī man tādu vecu vīstu.

Marta. Tu!... Ko vēl negribēsi?... Tas tikai vēl trūka!...

Alfrīds. Es tiešām tevi gaidīju. Nopietni.

Marta. Tas taču nebija iespējams. No mūsu plavas var redzēt. Iesim istabā!... (Pieglaužas Alfrīdam.) Nes mani!...

Alfrīds (skatas apkārt). Vai gaiss ir tīrs?...

Marta. Gaiss ir tīrs. Aizraidīju it visus — mazus un lielus saussienā. Mēs esam vieni.

Alfrīds. Urrā!... Nu, ko tad bēdāt! Tad arī mēs iesim saussienā!... (Saķer Martu un grib to nest. Palaiž atkal zemē.) Bet, manu balodīt', cik tu esi palikusi smaga!... Redzams, ka esi labā maizē.

Marta. Bet tu — mans trusīti, esi atkal pavisam vājš palicis. (Draud ar pirkstu.) Piesargies!... Es zinu, ko tas nozīmē.

Alfrīds. Tas nozīmē, ka ilgās pēc tevis esmu novā-
jojis. (Abi ieiet roku rokās saķērušies istabā.)

Pēteris (uznāk pēc brīža lavīdamies. Piezogas pie loga. Glūn iekšā. Piepeži saslejas pilnā augumā, atlec no loga un pārgrieztu seju, dūres sakniebis, dražas iekšā pa durvīm). Maitas putni!... Es viņus nožņaugšu abus.

Istabā Martas izbailu kledziens. Ilgāks klusums. Tad durvīs parādas sa-
kņubis Alfrīds, kuŗu Pēteris tura aiz apkakles un bīda uz āru.

Pēteris. Nelieti!... Pateiciets Dievam, ka es tevi nenožņaudzu pavisam. Pelnījis tu to esi. Negribas man ro-
kas ar tevi tādu ķēzīt. Bet piesargies vēl kādreiz še rādīties!
Tad, Dievs ir mans liecinieks, tevi netaupīšu! Tagad — tai-
sies ka pazūdi!... (Ar spēcīgu grūdienu izsviež Alfrīdu laukā.) Vai
saprāti?... Domāju gan, ka saprata. (Ieiet istabā.)

Alfrīds (bez cepures un žaketes, notuntuļo, ar galvu pa priekšu,
krietnu gabalu pa sētu, tad nokrīt uz acīm smiltīs. Pēc garākā brīža uz-
ceļas pussēdus, tad — kājās). Sātans!... Es viņam rādīšu!...
(Tīra drēbes no smiltīm.) Tādu nekaunību!...

Klāvs (parādas no stūra). Jaunskungs, kas nu tā par steig-
šanos, pa kaklu pa galvu?... Tā jau var sprandu lauzt. Ko
jūs gribējāt viņam tik steidzīgi rādīt?...

Alfrīds (rāda Klāvam dūri). Viņš to redzēs!...

Klāvs. A, jūsu dūri!... Nekas, glīta, apaļa dūrīte.

To jums vajadzēja viņam tur iekšpusē rādīt. Te viņš to neredz.

Alfrīds. Na, nebēdā!... Tas zellis vēl mani pieminēs.

Klāvs. To es ticu. Bet tagad, jaunskungs, labāk pazūdat gan. Mūsu saimnieks, kā redzat, neprot jokus.

Alfrīds. Saprotams, es iešu. Šitādā burlaku bedrē es negribu vairs palikt nevienu minūti. (Savācis kopā savus gleznošanas piederumus, aiziet gorīdāmiem un locekļus braucīdams.)

Klāvs (sauc pakaļ). Jaunskungs, jaunskungs!... Jūsu svārki un cepure!...

Alfrīds (atmet ar roku). Valkājat veseli!...

Klāvs (smej). Redzams, dabūjis krietni. Saimnieka grābiens nav pa jokam. Bet ko viņš vēl tur til ilgi dara?... Būtu tīri jāiet raudzīt, ka nenotiek kas ļauns.

Pēteris (iznāk no istabas drīms un sabozies). Ek, riebīgi!... Riebīgi!... Es — cūka!... Kamdēļ man tā vajadzēja?... (Nosēžas smagi solā un nokar galvu rokās.) Ko viņa tagad darīs?... Droši vien, skries viņam pakaļ. (Saker dūres.) Lai skrej!... Tāda sieva man nav vajadzīga.

Klāvs. Saimniek, būtu jāiet sausā sienā. Ir tā kā uz lietu.

Pēteris. Lai līst, vai snieg!... Lai sapūst viss siens!.. Kas man par daļu?... Vai tā vairs mana mājā?... Man vairs nav ne sievas, ne mājas...

Klāvs. Kas tad nu, krustdēls?... Nu jau viss būs labi. Tas kukainis, domājams, savu mūžu šie vairs nerādīsies.

Pēteris. Krusttēv, es viņai situ!...

Klāvs. Siti?... Tas nu gan nebija labi. Taču ne tik smagi, ka varētu celties kādas sekas.

Pēteris. Es par sevi nevaldīju. Es viņu sagrābu aiz rīkles un sāku žņaugt. Nesajēdzu ko darīju. Tad atjēdzos, sabijos un atlaidu viņu vaļā. Viņa nokrita manā priekšā ceļos, sāka taisnoties un lūgties. Tad mani pārņēma atkal niknums. Es viņu uzrāvu sev uz ceļa un sāku sist ar plaukstu pa... Cik tas riebīgi!...

Klāvs. Paldies Dievam!... Tas nu vēl nav tik briesmīgi.

Pēteris. Es nezinu, man uznāca tāda kaisle sist viņu pa pliku miesu. Un es situ un situ. Nesaprotu kā to varēju.

Klāvs (smej). Apsmādētas milas izpausme.

Pēteris. Tā ir viņas māja. Ja viņa negribēs vairs ar mani kopā dzīvot, es iešu projām. Bet es negribu, es negribu, ka viņš to paņem.

Klāvs. Tu nedodi viņai šķiršanos.

Pēteris. Viņi dzīvos kopā nelaulāti.

Klāvs. Tas nu gan tiesa: viņi uz likumīgo laulību spļauj. Tā viņiem nav vajadzīga.

Pēteris. Kad precējos, mani izzoboja par to, ka precu baltrocīti pilsētnieci. Es par to daudz nekā neiztaisīju. Viņa man patika. Es sevi mierināju: viņa prātīga sieviete, trūkumā uzaugusi un dzīvojusi. Ko viņai pilsēta varēja sniegt? Gan viņa pamazām pieradīs pie lauku dzīves un viss būs labi. Tagad? ... Krusttēv, tu nevari to iedomāties, cik tas grūti, kad sairst dzīves skaistākais sapnis! ...

Klāvs. Varbūt, ka nav vēl nemaz tik launi.

Pēteris. Kas tur vairs var būt par labumu? ... Ja arī mēs paliekam kopā ... Tā apziņa: viņa tevi nemīl. Viņa mīl citu un domā pie tā ... Nē, Klāv, mana dzīve ir sagan-dēta ... (Aizver acis un aizgriežas no Klāva. Pēc brīža.) Pavisam aizmirsu: Māte mani gaida. (Rūgti smej.) Braukšu bēres. Man šodien divkāršas bēres. (Lēni aiziet.)

Klāvs. Manu nabaga zēn! ... Man tevis žēl! ... Bet kā es varu tev līdzēt? ...

Marta (paver logu). Klāv, Klāv! Panāc! ...

Klāvs. Ja, saimniec'! ...

Marta. Ko saimnieks tev teica?

Klāvs. Ko viņš teica? ... Viņš nožēloja, ka neesmot to tēviņu pagalam nožņaudzis. Nākamā reizē to katrā ziņā izdarīšot.

Marta. Ko viņš vēl teica?

Klāvs. Ko lai viņš vēl būtu teicis? ... Tas jums jā-prasa viņam pašam.

Marta. Es domāju — kurp viņš aizgāja? ...

Klāvs. Kurp viņš aizgāja? ... Kurp tādās reizēs lau-lāti vīri mēdz iet, kad atrod savu sievu pārkāpjām laulību un tomēr nespēj aiz lielas, muļķīgas mīlestības to aizdzīt pie velna. Viņš aizgāja uz krogu, tas ir, uz tējnīcu piedzerties.

Marta. Labi! ... Mīlo Klāv, ciet klusu par visu, ko

tu šodien še redzēji un dzirdēji. Pat savai sievai neko nestāsti. Tavs zaudējums tas nebūs.

Klāvs. Saimniec', saprotu!... Mana mēle pa aizliegtiem ceļiem nestaigā.

Marta. Tagad iesim sausā sienā.

Klāvs. Ļoti jauki, saimniec!... Uz jums gaida ļoti viegls grābeklītis, mīkstu, līdzenu kātu.

Marta. Es tūliņ būšu. (Aizver logu.)

Klāvs (aiziedams). Velna sievišķis!... Saproti nu tādu.

Alfrīds (pēc brīža, nākdams no dārza, piezogas pie loga. Pieklauvē pie rūts). Marta!... E, Marta!... Atver!...

Marta (atver logu). Kas?... Tu vēl te?...

Alfrīds. Kurp es skriešu bez cepures un žaketes?... Padodi!... Tur vajaga būt — uz krēsla.

Marta (pasniedzama drēbes). Ej ātrāk!... Pazūdi!...

Alfrīds. Tas božibozuks tevi nenosita?...

Marta. Vai tu nāci mani glābt?...

Alfrīds. Es domāju: viņš palicis traks.

Marta. Viņš man nekā nedarija. Ej projām!...

Alfrīds. Tu melo!... Viņš tevi sasita zilu-melnu.

Marta. Nu labi!... Sasita. Tu jau to gribēji — pielaidi. Ej projām!...

Alfrīds. Man nebij neviena ieroča... Kaut kāds sitamais... Tad viņš būtu redzējis!...

Marta. Lūdzu, ej projām! Un nerādies vairs še, nekad, it nekad vairs. Es to negribu. Ar Dievu!... (Aizcērt logu.)

Alfrīds (rausta kamiešus). Saproti nu sievieti!... Es gan domāju sievietes pazīstam... Viņa, kā liekas, uz mani dusmīga. Par ko?... Par to, ka es viņu neaizstāvēju?... Bet ko tu cilvēks izdarīsi kailām rokām pret saniknotu lāci. Na, ko tur tik daudz. Gan jau mēs salabsim atkal. (Aiziet.)

Priekšskars.

Ceturtais cēliens.

Skatuve kā III cēl. Svētdiena.

Klāvs (sēd uz sola, lasīdams avīzi).

Grieta (pienāk). Vecīt, vai tu nemaz netaisies uz pla-
jas svētkiem?... Visa māja spārnos. Saimnieks izmaksā.

Klāvs. Tu gribi braukt?

Grieta. Protams!... Tik skaists laiks... Vismaz
pabarot acis.

Klāvs. Tu jau vari braukt. Man jāpaliek mājās par
sētas uzraugu.

Grieta. Kur nu es bez tevis?... Ļaudis domās, ka
es traka. Kad esmu bez tevis kaut kur bijusi?...

Klāvs. Tas ir slikti.

Grieta. Kas par sliktumu?...

Klāvs. Tev taisni vajadzēja arī kādreiz tā jautrāki pa-
dzīvot, palaist vīram aiz muguras kādu stiprāku numuriņu.

Grieta. Ko tu runā?

Klāvs. Mūsu dzīve par daudz vienmuļa un garlaicīga!
Viena diena tāda pat kā otra. Pat labi izrāties ar tevi nav ie-
spējams. Tu allaž padodies. Kā sacīt jāsaka: mūsu dzīve uz
mata līdzīga liesai, šķidrai putriņai.

Grieta. Kādus biezumus tad tu meklē?...

Klāvs. Dzīves poeziju!... Dramatiskus pārdzīvoju-
mus!... Vai tu to saproti?...

Grieta. Vai tu neesi šorīt jau dzēris?

Klāvs. Nudien, tas būtu vēl daudz labāks, nekā krietns
vērmeļu šnabis, ja es varētu tevi kādreiz ar pilnām vīra tiesī-
bām tā krietni iepērt.

Grieta. Tu vairs tiešām neesi skaidrā!...

Klāvs. Skat, kā mūsu saimnieki!... To es saprotu.
Dzīve tiem allaž jauna un spīrgta. Viņi pārdzīvo visas dabas
parādības: pārkoņa negaisus, zemes trīces un... tagad?...

Atliek tikai rokas noplātīt un izsaukties: „Ak, kaut man tūkstošs mēles būtu!...“ Atkal jauns medus mēnesis!...

Grieta. Ak, kungs! Ak, kungs!... Viņam būtu jā-sāk domāt par savu kapu, viņš domā par tādām lietām!...

Pēteris (stulmju zābakos, nāk no lauka). Izdarīju tādu ma-zu apskati saimniecībā. Varu ar drošu prātu teikt: šī vasara mums bijusi izdevīga. Siens paaudzis labi un ievākts gandrīz bez lietus lāses. Labība, sevišķi ziemas, arī teicami padevu-sies un labi nokopta. Graudi rupji un briedīgi. Lopu kūti arī viss iepriecinošā stāvoklī. Varam skatīties nākotnei acīs bez liekām rūpēm.

Klāvs. Krietnam saimniekam arvienu viss labi pado-das. Tam no krizēm un citiem tādiem biedekļiem nav ko bai-dīties.

Pēteris (pieiet pie valēja loga). Marta, paņem no skapja mazo karafiti ar pāris glāzītēm un uzkodus un iznes laukā. Jūs, krusttēv, jau arī bijāt man labs palīgs un padoma devējs. Iedzersim vienu maziņo. Puiši brauks pļaujas svētkos.

Klāvs. Vai tad tu nebrauksi?...

Pēteris. Kā nu nē?... Man taču jāizvēdina jaunā saimniece. Jāparāda ļaudīm. Visu augošo vasaru neesam ne-kur laukā bijuši.

Klāvs. Tā ja!...- Tā ja!... Jauns cilvēka bērns!... Lai papriecājas citiem jauniem cilvēku bērniem līdzī.

Marta (iznes paplāti ar šnabi un uzkodiem). Es te uzgriezu šķiņķi.

Pēteris (Martai). Nu kā?... Vai tad tu nemaz vēl nesāci posties uz balli?... Drīz būs laiks braukt. Uzcērties labi smuki!... Tur būs visi mūsu raženākie puiši, apkārtnes brašākie saimniekdēli, skolotāji, visa mūsu inteligence. Gribu ar tevi palepoties. Lai saka: „Jods, kas tam vecajam Kaln-ozolam par jaunu un skaistu sievu!...“

Marta. Vecajam?... Rau, kur atradis vecumu!...

Klāvs. Ar to vecumu jau vēl var iztikt. Bet tev arī katrā ziņā labi jāuzcērtas, lai vari sievai līdzās stāties. Kā viņai nav no tevis jākaunas.

Marta (apliek roku Pēterim ap kaklu). Es esmu lepna uz viņu, kaut arī viņš staigātu man blakus savos vecajos ūdens-zābakos. Vīru nevajaga skatīt pēc cepures.

Pēteris (smej). Diez', diez', vai neuzmestu virslūpiņu, ja es tāds brauktu!... Bet negribu jau arī tev kaunu darīt. Esi tik laipna un uzmeklē manas kāzu kurpes. Uzģērbšu arī savas kāzu drēbes.

Marta. Kā tu vēlies!... (Grib aiziet.)

Pēteris (saker un tura Martas roku). Kā tu vēlies!... Cik tu man esi vēlīga!... (Skata Martas kailo roku virs elkoņa.) Klausies, mīļā!... Kur tu esi savu roku tā sagandējusi?... Kas tie par ziliem plankumiem?...

Marta (saldi smīn). Tad tu to vis nezini?...

Pēteris. Nē!...

Marta. To taču tu!... Man saspiedi...

Pēteris. Es?... Kad?...

Marta (pieliecas Pēterim pie auss). Izgājušo nakti.

Pēteris. Vai tas var būt... Bet šitā tu nedrīksti ļaudīs rādīties. Tev jāģērbj blūze garām rokām.

Marta. Vilkšu savu sarkano. Vai tā tev patīk?...

Pēteris. Rau, kaklā arī zilums. Vai to arī es?...

Marta. Man tāda maiga āda. Mazākais pieskāriens, tūlīt zilumi. (Aiziet.)

Klāvs (smej). Klau, Pēter, jūs taču tagad dzīvojat kā divi ubeļu balodīši!... Kas to varēja sagaidīt?... Jauki! Jauki!...

Pēteris. Ja, krusttēv, tagad patiesi!... Esmu ļoti laimīgs. Negribas savai laimei nemaz lāgā ticēt.

Klāvs. Kas tur ko neticēt?... Tu taču to redzi. Vai viņa tev netīnas apkārt kā apenītis ap maiksni?...

Pēteris. Nesaprotu, kā viņa varēja tā pārvērsties.

Klāvs. Kas tur ko nesaprast?... Tīri vienkārši: viņa tevi iemīlēja. Kur tu sievietes sirdi sapratīsi?... (Smej.) Bet, man liekas, tu jau pats arī esi stipri pārvērties, neesi vairs tas tūļa, kas bijī agrāk.

Pēteris. Es nezinu, mani bieži pārņem tāds uztraukums, bailes, itkā manu sievu atkal kāds man varētu atņemt un tad es... tad es... es varētu viņu vai apēst.

Klāvs. Un tā rodas viņai zilumi. Un tas viņai patīk. (Smej.) Viņa mīl svelmi.

Marta (atnāk ar kurpēm). Cik debešķīgs laiks šodien! Domājams, ka svētki būs lielišķi apmeklēti.

Pēteris. Žēl, ka neprotu tās jaunās dejas!... Biedrības zālē lieliska dejošana.

Marta. Kas tur gan ko prast?... Noskaties tikai kā citi to dara. Paga, es tev ierādīšu. Miļo Klāv, dabū savu vijoli un uzspēlē!...

Klāvs. Tas man patīk!... Tas man patīk!... Lieiski!... (Sauc.) Grieta, iznes manu strumentu!... Protams, tik skaista, jauna sieva un vīram jāsēd un jāskatas, itkā kādam nespējīgam večukam, kā citi ar to dejo un lakstojas. Sieva — ātrāk!...

Marta. Mēs jau varam arī bez mūzikas. (Apķer Pēteri un sāk tam rādīt soli.)

Grieta (iznāk ar vijoli. Sasit rokas). Aker jē, kādu prieku!... Ko es redzu?... Tas tikai ir jauki!... Kad, jūs, saimniec', nogurstat, tad tikai dodat man viņu šurp!... Mēs viņu izmācīsim. (Uzsprauž brunčus.)

Klāvs (spēlē). Saimniek, foršāk!... Saimniec', stuidat viņu stiprāk!...

Marta. Nekas, nekas! Mums tā lieta ies.

Pēteris (dejodams). Nudien, nav nemaz tik grūti!... Es varētu tā dejojot līdz pat vakaram. (Pievelk Martu cieši sev klāt un noskūpst.)

Grieta (grūzdama Klāvam sānos). Lūk, lūk! Ko saimnieks dara!... Tāpat kā tas...

Klāvs. Ko tu brīnies?... Tur tā vajaga.

Grieta (apķer Klāvu). Vecīt, dejosim mēs ar'!... (Sāk stuidīt Klāvu.)

Klāvs. Nu, zināms, tu jau ar uz bučām kāra.

Abi pāri dūšīgi šīberē.

Zinnesis (uznāk). Dievs palīdz!... Tad nu raujaties gan kā nākas. Vaiga sviedros... Jums vairs nemaz nebūs jābrauc plaujas svētkos.

Grieta. Protams, tepat paši plāvām, tepat paši arī svēfīsim.

Marta. Nekā!... Ielokam tikai kājas.

Zinnesis. Saimniece, atnesu jums pāra vēstules. Atvainojiet, ka vakar neatnesu. Biju tāds sagājis. (Nodod vēstules.) Lai tās jums vēsta daudz jaunu ziņu, prieka un laimes!... (Aiziet.)

Marta (skata adreses). Tas ir no viņa... (Dod Pēterim vēstuli.) Es viņu nelasišu. Tu vari to lasīt un sadedzināt. (Taisa vajā otro vēstuli.)

Pēteris (sagumza vēstuli un iebāž kabatā). No kā tā otra?...

Marta. No manas māšeles. Tā tik kūtra rakstītāja. Kā tad nu reiz iedomājusies?... Ak tā, es mātei neilgi atpakaļ aizrakstīju. Tā būs atbilde. (Lasa. Pēc brīža.) Te nu bija!... Visi balles prieki man vējā!...

Pēteris. Kas ir?...

Marta. Māte slima.

Pēteris. Viņa taču pastāvīgi slima.

Marta. Nē, nē, tagad lieta nopietna. Še, lasi! (Sniedz vēstuli.) Gribot vēl pirms nāves mani redzēt.

Pēteris. Tad jau tev jābrauc uz Rīgu.

Marta. Ja tu būtu tik mīļš mani laist.

Pēteris. Kā es varu tevi nelaist, kad māte uz miršanu?... Brauc vai tūlī!...

Marta (apkampj Pēteri). Paldies, mīlais!... Tad es braukšu tūlī. Vēl varu noķert vilcienu. Rīt būšu atkal atpakaļ!...

Pēteris. Ja māte mirst, tad tev taču būs jāpaliek līdz bērēm.

Marta. Tad es tev rakstīšu un tad, lūdzams, atbrauc arī tu.

Pēteris. Cerēsīm, ka tik ļauni nebūs. Klāv, esi tik labs un iejūdz bēro mazajos vāgos.

Klāvs. Zirgs būs viens un divi iejūgts!... (Aiziet.)

Grieta. Iešu tev palīdzēt. (Aiziet.)

Marta. Tūlī būšu gatava. Uzvilksu tikai melno kleitu. (Aizsteidzas istabā.)

Pēteris (stāv brīdi, roku pie pieres). Tas ir norunāts!... Viņu starpā norunāts!... Mātes slimību viņi izgudrojuši par iemeslu satikties, jo te viņš vairs rādīties neuzdrošinas. Tā tas ir, bez šaubām!... Visa tā padevība, visa tā kaislā mīlestība bija kumedīni, izlikšanās, lai mani apmulķotu, lai iemidzinātu manu uzmanību. Kā es, vientiesis, to nevarēju iedomāties?... Man taču vajadzēja saprast: kā tas iespējams?... Viņa uzreiz nemīl vairs viņu, bet mīl mani!... Kā tas iespējams?...

Marta (iznāk no istabas, saģērbusies). Mīlo vīriņ, neļaujono-

jies tikai!... Man pašai arī žēl, ka nevaru tev līdzī braukt. Bet tu mani taču sapratīsi... Rīt būšu atpakaļ.

Pēteris. Ja, ja, mīlā!... Brauci vien!... Ej pie zirga. Es arī tūlīn iešu. Tikai uzvilksu mēteli. Es pats tevi aizvedīšu uz staciju.

Marta. Tas ir jauki!... Tu proti tik skaisti braukt. Bērim pavisam cita gaita. (Aiziet.)

Pēteris. Kā viņa prot izlikties!... Kā viņa prot lišķēt!... Apbrīnojami!... Viņa laikam savā sirdī saldi nosmejas par manu lētticību. Bet nepriecājaties par agru!... (Iestēdzas istabā un pēc brīža iznāk mēteli, ar revolveru rokā. Liek revolverā patronas.) Nevaru bez viņas dzīvot. Ja viņa mani krāpj... Vispirms viņiem abiem, tad... (Noglabā ieroci kabatā un žigli aiziet.)

Klāvs (uz Grietu, skatīdamies atpakaļ). Skat, kā viņš aizbrauc!... Kāds jods viņu dīda?... Kā uz dzīvību un nāvi!... Ieiet ar Grietu istabā.

Priekšskars.

Piektais cēliens.

Skatuve kā I cēlienā, bez šujmašīnas un apģērbu gabaliem.

Skujiņa (sēd pie galda un ada).

Hermine (sēd galda otrā pusē, galvu iespiedusi rokās un lasa grāmatu).

Skujiņa. Hermin!...

Hermine (neatbild).

Skujiņa. Hermin!...

Hermine. Netraucē mani! Man jāmācas.

Skujiņa. Zem manas gultas pagalvja ir Martas vēstule. Pasniedz man.

Hermine. Kur tev viņa vajadzīga?... Man atkal būs jālasa tev priekšā!...

Skujiņa. Es nevaru saprast...

Hermine. Un ļoti labi!...

Skujiņa (aizčāpo līdz gultai un dabū vēstuli. Nāk atpakaļ).
Nu, izlasi!...

Hermine. Mans negals!... Es jau viņu protu no galvas. (Deklamē.) Mijā māte!... Nerakstīju tev ilgi, jo domāju pati drīzumā braukt uz Rīgu. Tagad esmu nolēmusi nebraukt. Es domāju, ka tev un Herminei būs jānāk šurpu uz Kalnozoliem dzīvot. Man iznāks ērtāki un lētāki, kad būsīm visi kopā. Runāju ar Pēteri par to lietu un viņš ir ar mieru. Hermine varēs skolu nobeigt šepat un nākamo vasaru viņa varēs it labi izpildīt gana vietu. Un tu arī varēsi pieraudzīt mājas, kad mēs būsīm lauku darbos. Dzīvo vesela! Tava tevi mīlēdama meita Marta... Na, vai vēl būs kādu reizi jānodeklamē?...

Skujiņa. Es nesaprotu, kādēļ viņa vairs negrib braukt uz Rīgu. Tik ilgi nav bijusi.

Hermine. Kas tur ko nesaprast?... Tamdēļ, ka viņa ir ar Alfrīdu saplēsusies un grib to kaitināt. Bet to es tev vēl

reiz saku, lai Marta neceļ tik augsti savu deguntiņu. Es esmu tāda pat Kalnozolu līdzmantiniece kā viņa. Viņa tur būs liela saimniece un es lai būtu govju gane!... Tas tikai vēl trūka!... Lai viņa izmaksā manu daļu. Es gribu dzīvot Rīgā. (Dzied.) „Doremi fasola sīdo!...” Vai man nav skaista balss?... Citas meitenes mani apskauž. Gribu palikt par dziedātāju un nevis par Kalnozolu lopu gani.

Skujiņa. Meitiņ, ko es varu, ja Marta tā grib?...

Hermine. Bet es tā negribu!... Viņa mani uz Kalnozoliem nedabūs. (Izskrej laukā.)

Skujiņa. Tiras bēdas ar tiem bērniem!... Katrs velk uz savu pusi.

Marta (ienāk. Paliek pie durvīm pārsteigta stāvam). Tu!... Kas tad tas?...

Skujiņa (tāpat pārsteigta). Tu — Martiņ!...

Marta. Tu sēdi pie galda!...

Skujiņa. Tu — tik necerēti. (Iet Martai pretim.) Cik tas jauki, ka tu atbrauci!...

Marta. Tu esi spīrgta, vesela?...

Skujiņa. Ja, meit', paldies Dievam!... Kādēļ tu par to tā brīnies?...

Marta. Bet Hermine!... Viņa man rakstīja, ka tu esot ļoti slima. Lai es steigoties braukt šurpu, citādi es tevi diez' vai vairs atradīšot starp dzīvajiem.

Skujiņa. Tas skuķis!... Ko viņš visu nevar izdomāt?... Dažas dienas es biju gan savārgusi, bet tā bija tikai mana vecā kaite, kas man pa laikmetiem uznāk.

Marta. Pagaidi, par to viņa dabūs!...

Skujiņa. Martiņ, vai tad tas nu tik slikti, ka tu atbrauci?...

Marta. Es braukšu, kad es pati gribēšu. Nevis viņa varēs mani komandēt... Bet es nesaprotu, kā viņai varēja ienākt tāda pārgalvība prātā...

Skujiņa. Viņa negrib iet uz Kalnozoliem. Gribot palikt Rīgā un mācīties par dziedātāju. Varbūt, grib ar tevi izrunāties, bet tu rakstīji, ka nebūšot vairs uz Rīgu braukt.

Marta. Es viņai parādīšu dziedātāju!... Pa Kalnozolu birzi viņa varēs lelot cik vien patīk. Kur viņa ir?...

Skujiņa. Laikam otrā istabā. Viņa dūšīgi mācas.

Marta (atver blakus istabas durvis). Te nav.

Skujiņa. Tad varbūt būs aizgājusi pie kādas draudzenes. Viņai trūkstot dažas grāmatas.

Marta (skata Hermīnes uz galda pamesto grāmatu). Nanā, Zolā romāns. Ak, tad tā viņa mācas!... Lasa romānus. Šitādas grāmatas viņai vajadzīgas!...

Skujiņa. Hermiņa teica, ka tā esot franču valodas mācība.

Marta. Tu to skuži pieraugi ciešāk!... Kas zin, kur viņa blandas.

Skujiņa. Hermiņa neiet nekur. Vienīgi pie draudzenēm. Retumis, kad Alfrīds viņai iedod kādu biļieti, viņa aiziet ķinīti. Tas ir viss.

Marta. Alfrīds viņai dod biļietes ķinīšos?... Par ko?...

Skujiņa. Viņam tās nekā nemaksājot: viņš pazīstams tur ar tām kasierenēm.

Marta. Viena alga. Kas viņai, nepieaugušai meitenei par darīšanām ar lielu puisi?... Vai tu Alfrīdu nepazīsti?...

Skujiņa. Hermiņa ar Alfrīdu neielaižas.

Marta. Kā tu to zini?... Es arī sacīju, ka ar viņu neielaižos... Tas ir īsts vampīrs, kas prot pielīst, ka nemaz to nemani. Un vēlāk nezini, kā no viņa vaļā tikt.

Skujiņa. Jūs esat saķīlidojušies?...

Marta. Saķīlidojušies?... Nē!... Par ko lai mēs ķīlidotumies?... Es tikai atmodos kā no miega un atvēru acis. Mūsu starpā viss nobeigts.

Skujiņa. Paldies Dievam, tā arī labāki!... Precētai sievai... Dabūs vēl vīrs zināt... Ko tad?... Iešu gultā. Tur man labāki. (Ieiet gultā.) Kā tu sadzīvo ar savu vīru?... Vai vari pierast?...

Marta. Negribu tevi vainot. Es pat nezīnu, kas vainīgs. Laikam jau Alfrīds arī nē. Vienkārši: te, pilsētā, neveselīgs gaiss. Varbūt ar tiem pašiem ķinīšiem, pikantiem romāniem, ar visu to pilsētas dzīves vaļību. Es biju saindējusies. Bet tagad esmu izārstēta. Mēs sadzīvojam ļoti labi. Pēteris ir zelta cilvēks.

Skujiņa. Es neesmu tevi nekad uz sliktu mācījusi. Tikai uz labu vien!... Uz labu vien!...

Alfrīds (ienāk). Ko es redzu?... Kāds pārsteigums!... Augsti godātā Kalnozolu saimniece mūs pagodina ar savu ierašanos... Cik tas skaisti!...

Marta. Un kā tu šē gadījies?... A, tagad es saprotu!... Klausies, Alfrīd, cik ķiniņu biljetes tu iedevi Hermīnei par viņas varoņdarbu?...

Alfrīds. Kas par varoņdarbu? Es nekā nezinu.

Marta. Ko tu domā ar to panākt?... Es taču tev rakstīju, ka mūsu starpā viss beidzies un nekas vairs nevar būt.

Alfrīds. Kā viss beidzies?... Kā nevar būt?... Mūsu gadiem ilgā draudzība... Un uz reizi: viss beidzies!... Kā tas iespējams?... Mīļā, nerunā taču tādas blēņas! Sniedz man roku un būsim atkal viens otram labi. (Grib Martu apkampt.)

Marta (izvairas). Stājies!... Tai spēlītei beigas.

Alfrīds. Bet nē!... Taisni otrādi. Es, protams, uz Kalnozoliem vairs nebraukšu. Drīz būs ziema. Pa ziemu tu dzīvosi Rīgā un mēs varēsim satikties pēc sirds patikas... Tā būs tāda idile, kā... Es tā priecājos!...

Marta. Es dzīvošu pie sava vīra Kalnozolos.

Alfrīds. Marta, bet tu taču solīji!...

Marta. Solīju?... Ko tu arī neesi visu savā laikā solījis?...

Alfrīds. Marta, vai tu patiesi runā nopietni?... Manu zelta vālodzīt', tas citādi nevar būt!... Tas tēviņš tevi terorizē, tevi iebiedējis, ar saviem draudiem, ar savu brutalitāti. Tas jau īsts varmāka. Bet, mīļā dvēselīt', vai tu pie viņa piesieta?... Mēs pierādīsim, ka viņš tevi moca, tevi dauza. Šķiries no viņa!... Visulabākais: tu pie viņa vairs atpakaļ nemaz nebrauci. Tu paliec šē!... Šē viņš tev nedrīkstēs nekā darīt.

Marta. Tu mani aizsargāsi?...

Alfrīds. Vai tu par to šaubies!... Lai tikai viņš panāk šurpu!... Vēl labāki, tu viņu nelaid nemaz istabā, jā viņš atbrauc. Uz ielas viņš tev uzmākties neuzdrošināsies. Visu labākais, mēs noņemsim pilsētas nomalē mazu dzīvoklīti uz manu vārdu. Viņš nevarēs tevi pat atrast. Mēs dzīvosim kā divi zīdītāriņi savā siltā kūniņā. Nē, tā tikai būs idile!...

Marta. Un mirsim badā.

Alfrīds. Man ir vairāki gatavi darbi. Pārdošu tos un nauda būs kā spaļi. Esmu jau mākslinieku aprindās pazīstams. Es drīz būšu slavens.

Marta. Vai tu tiešām ieskati mani par tādu aitiņu, ka ticēšu tavām pasakām?... Kādreiz es tev ticēju un no tevis ko sagaidīju, bet tie laiki jau sen pāri. Bet tas nav galvenais. Galvenais ir, ka es tevi vairs nemīlu. Tu man esi tapis vienaldzīgs.

Alfrīds. Marta, bet tas nav iespējams!... Vai patiesi tu būtu varējusi aizmirst tos neaizmirstamos brīžus, ko esam pavadījuši kopā Bīķernieku mežā un citos izbraukumos?... Visus tos kaislos skūpstus, glāstus, apkampienus... Vai esi aizmirsusi tās nokrēslas stundas šepat — viņā istabiņā. (Rāda uz blakus istabu.) Kad tu man sēdēji klēpī, rokas apvijusi man ap kaklu un es tevi aijāju kā mazu bērnu?...

Marta (dzied). „Skaists ir tas jaunīb's laiks, Tas nenāks vairs!...“

Alfrīds (dedzīgi). Tas nāks! Tas nāks!... Viņš taču nav nekur vēl aizgājis. Mēs vēl esam jauni!... Mēs vēl esam tie paši papardes zieda meklētāji, kas bijām pērn un aizpērn, jo mūsu sirdis ir vēl jaunas. Tās vēl tāpat sajūt mīlas ugunīgo kvēli un grib baudīt viņas saldo reibumu.

Marta. Man ir savs vīrs, kuŗu es mīlu un ar viņu man pietiek.

Alfrīds. To ļekausi tu vari mīlēt!... To nu gan es tev neticu.

Marta. Netici, man viena alga, bet izlūdzos manu vīru nelamāt.

Alfrīds. Marta, vai patiesi?... Tu viņu aizstāvi!... Tu esi viņa pusē!...

Marta. Katrā laikā un vietā...

Alfrīds. Un mani tu gribi nonicināt. Marta, es tevi biedinu! Nedzen mani izsamisumā. Tas tev var rūgti atriebties!... Tu nezini, ko iemīlējies vīrietis greizsirdībā spēj izdarīt. Viņš tad ir līdzīgs tīģerim.

Marta. Zinu to. Bet no tevis man nav ko baidīties. Tu greizsirdīgs neesi.

Alfrīds. Es?... Marta, tad tu manis nepavisam ne-

pazīsti!... Kad mani sāk mocīt greizsirdības velns, es vairs nesajēdzu ko daru.

Marta. Tiešām!... Tad citādi tas nav izskaidrojams. Tad viss tas, ko tu līdz šim man esi pūtis ausīs par savu lielo mīlestību pret mani — ir meli.

Alfrīds. Kā tā, Marta?...

Marta. Tu mierīgi pieļāvi, ka mani paņēma Pēteris Avots.

Alfrīds. Es zināju, tu viņu nemīlē.

Marta. Tu gribēji aizbēgt pa logu to dienu, kad viņš mūs pieķēra...

Alfrīds. Ak, tu par to!... Viņš taču bija pilnīgi traks.

Marta. Bet mani tu atstāji ar mierīgu sirdi traka cilvēka rokās...

Alfrīds. Ko es varēju iesākt pret traku?... Bez ieroča!... Būtu man bijis kaut nazītis...

Marta. Viņš nebūt nebija traks: viņš mani mīlēja. Un mīl vēl arvienu, neskatoties uz to, ko es viņam darījusi pāri. To es saprotu.

Alfrīds. Ak nu, nerunāsim vairs par to!... Aizmirsīsim to!... Mums taču tik daudz laba un jauka par ko runāt. Man ir lieli nākotnes plāni un nodomi. Es drīzumā rīkošu savu gleznu izstādi. Par mani runās un rakstīs avīzēs un mākslas žurnālos: Marta, iesim tur — otrā istabā. Paplāpāsim par veciem laikiem. Tur tik jauki! Starp puķēm — uz mūsu vecā, mīļā dīvaniņa... Mēs tik ilgi neesam tikušies!... (Grib atkal Martu apkampt.)

Marta. Liecies mierā!... Es neiešu.

Alfrīds. Man ar tevi jārunā vienatnē, neatliekami jārunā. Nāc!...

Marta. Nu, kamdēļ tu mani moci?... Tas taču viss velti. Tu mani pazīsti. Reiz esmu ko noņēmusies, tad to izvedu.

Alfrīds (uzceļas no krēsla). Tu patiesi nenāksi??...

Marta. Nē!...

Alfrīds. Tā tad — beigas?... Tas tavš pēdējais vārds?...

Marta. Ja!...

Alfrīds. Nu, kad beigas, tad lai arī ir beigas — visam, galīgi!... (Izvelk no kabatas spožu dunci un atrauj vaļā sava krekla krūtis.) Es nevaru bez tevis dzīvot. Es miršu. Bet tu mirsi man līdz, jo negribu, ka tas tēviņš tevi sauc par savu. Mirsim kopā!... (Brūk Martai virsū.)

Marta. Trakais!...

Alfrīds (izcēlis dunci). Mirsti!...

Skujiņa (gultā nelabi iekliedzas).

Marta. Mierā!... Es iešu.

Alfrīds (nolaiž dunci). Tad labi. Es jau domāju, ka tu pieņemsi prātu.

Marta. Redzams, veltīgi tu neesi staigājis pa ķinīšiem!... Bet aktieris tu esi vājš. Liec to dunci nost, tur uz galda!

Alfrīds. Labi!... Ceru, ka viņš nebūs man vairs vajadzīgs. (Noliek dunci.) Iesim!...

Marta. Tu domā mani piespiest ar varu. Veltas pūles!... Mīlestība nav aizdedzināma ar dunci.

Alfrīds. Es nekā nedomāju. Es tevi mīlu un esmu zaudējis prātu. Viens īss brīdis slēgt tevi savās rokās ir man mūžība un debesu valstība.

Marta. Nedomā mani aizskārt!... Tu gribēji ar mani runāt — un, lai tu veltīgi neuztrauktu manu veco, slimo māti — es tevi uz klausīšu. Tas ir viss. (Ieiet Alfrīdam līdzī blakus istabā.)

Skujiņa (pussēdus). Mans Dievs, cik viņš bija briesmīgs!... Nebūtu Marta gājusi viņam līdz, viņš to tiešām būtu nokāvis. Pfi, pfi!... Jānosplauj, lai nepiemetas kas nelabs... Jānoglabā duncis. Ko vēl var zināt?... (Izkāpi no gultas.)

Pēteris (ienāk; glūnēdams). Kur Marta?...

Skujiņa (pie sevis). Nu tik ir!... Dievs stāvi mums klāt!...

Pēteris. Kur ir Marta?...

Skujiņa. Marta?... Vai viņa ir Rīgā?... Es nezinu.

Pēteris. Vecā, tu stāvi jau ar vienu kāju kapā. Nemelo!... Viņa ir te. Un viņš arī, — viņas mīļākais. Es redzēju viņus ienākam, vienu pēc otra, šinī namā.

Skujiņa. Martas mīļākais?... Kas par mīļāko?...
Viņai neviena mīļākā nav.

Pēteris. Mani tu neapmuļķosi.

Skujiņa. Ja viņa atbraukusi... Tad viņa iegājusi
lejā pie sētnieces. Tad jau droši vien būs pie sētnieces. Tā
viņai krustmāte. Ej lejā, sētā pa kreisi!...

Pēteris. Es viņus atradīšu, kaut viņi būtu zemē ieli-
duši!... (Iet uz izeju. Apstājas ausīdamies.) Kas tur?... Tur
jau viņi ir!... Tur viņi ir!... (Izrauj revolveru un steidzas uz
blakus istabu.)

Skujiņa (kliegdamā). Neejat tur!... Augstais Dievs,
Marta nav vainīga!... Viņš ar varu. Viņš draudēja Martu
nokaut. (Ieķeras Pēterim drēbēs, gribēdama to atturēt.)

Pēteris (atgrūž Skujinmāti un atrauj durvis). Protams, mī-
lais pāritis kopā atkal. To jau domāju. Stāvat!... Ne soli!..

Marta (blakus istabā). Pēter!...

Alfrīds. Saimniek, neuztraucaties!... Es precēšos.
Es aicināju Martu...

Pēteris. Klusu!... Ko es teicu?... Esat aizmirsu-
ši?... Es teicu: ja es vēl reiz jūs redzēšu kopā, tad... Nu
tad — jūsu beidzamā stundīņa situsi!... Aizmetat krustu un
piesaucat savu pestītāju!... Amen!... Kundziņ, tas tev!...
(Izšauj.)

Alfrīds. Slepka!... Kāpēc tu mani nokāvi?...
Marta, es mirstu!...

Skujiņa (nokrīt ceļos un sāk lūgt Dievu).

Marta (blakus istabā). Pēter, apžēlojies!... Pēter, ne-
esmu vainīga!...

Pēteris. Ak, tu neesi vainīga!... Toreiz tu arī nebiji
vainīga. Vai nē?... Aizmet krustu un saki amen!... (Izceļ
revolveru.)

Marta. Nešauj!... Es esmu māte!... Tu nokausi
savu bērnu.

Pēteris. Savu bērnu?... (Nolaiž revolveru.)

Marta (nokrīt Pētera priekšā ceļos). Žēlo mūs!...

Pēteris. Nē, es tam netīcu!... Tas ir viņa bērns!...
Tas ir viņa bērns!... Tu melo!...

Izceļ atkal revolveru.

Marta. Es zvēru!... Pēter, es zvēru tev, ka runāju patiesību. Es zvēru tev pie visa, kas man svēts.

Pēteris. Tavi zvēri!... Kāda tiem nozīme?... Tu negribi mirt, tas ir viss.

Marta. Pēter, es nelūdzu tik daudz par sevi. Es lūdzu tevi tava bērna un tevis paša dēļ. Tev pašam, kad tu atjēgsies, būs briesmīgi. Nepārsteidzies! Neizdari, ko vēlāk vairs nevarēsi par labu griezt.

Skujīņa (ceļos). Mani lāsti sāk piepildīties. Tie krīt arī uz mani, uz manu bērnu galvām. Augstais debesu tēvs, žēlo mūs!... Nesodi mūs!... Tava dēla, mūsu kunga un pestītāja Jēzus Kristus dēļ... (Murminā savu lūgšanu tālāk.)

Pēteris (stāv domās). Tavi zvēri!... Es tiem neticu. Bet viss viena alga!... Negribu būt tavš tiesnesis un soģis, jo esmu tevi mīlējis. Dzīvo un esi laimīga, ja to vēl vari. (Aizgriežas prom.) Mana dzīve ir sadragāta. Mana dzīve ir izdzīvota. (Uzskata revolveru.) Vislabākais varbūt būtu... Tad visām ciešanām uz reizi beigas... Nē, bet tā būtu glēvulība!... Itkā es baidītos no soda. Es to nedarīšu. (Aizmet ieroci un iet pie loga. Atver to un sauc, izliecies laukā.) Ļaudis — policiju!... Šeit izdarīta slepkavība!... (Atiet no loga un smagi nosēžas tuvākā krēslā.)

Marta (tuvojas Pēterim). Pēter, labo Pēter!... Mans dārgais draugs, neizsamisti!... Es tevi gaidīšu mājā. Ar ilgām tevi gaidīšu. Mēs vēl esam jauni. Es tevi mīlu un tu man piedosi. Kalnozolos tevi ilgodamies gaidīs tava sieva un tavš bērns. Mēs sāksim jaunu dzīvi, kuŗa būs laimīgāka, droši vien, daudz laimīgāka!...

Priekšskars.

Beigas.